

ჭვეტილი

შ ი ნ ა ა რ ს ი

უტრნალის „ჯეჯილი“-სა

- I დედის ლოცვა, ლექსი—ღუტუ მეტრელისა 3
- II კარელანთ კოშკის ფერია—გადმოღებული ფრანგულიდან
ან თ-წ-სა 5
- III ვუძღენი მოსწაელებს, ლექსი—ნინოწმინდელისა 20
- IV ამ ქვეყნიერი მწუხარება—კარმენ სილვასი, ნათ.—დიკუ-
რელისა 22
- V ფალანგები, მოთხრობა—თ. წაჭიკაშვილისა 29
- VI მელია და წერო—ეზოპის იგავი, ნათ. მ. ლელაშვილისა . 37
- VII ჩვენი ბალი,—თ. სათიანისა 40
- VIII რძიანი მცენარეები,—ილიკოსი 45
- IX ქრისტე ყრმის დენა,—გ. წულტუბელისა 49
- X გულწრფელი პასუხი—ნ. სუციშვილისა 53
- XI ინდოეთის ძაღლები, იგავი ლესინგისა,—აღ. ბაწინ-
ვისა 55
- XII ანდაზები, გამოცანები, ხალხური ლექსები, ზმა, აკროს-
ტიხი, შარადა და რებუსი, ... 57
- XIII განცხადებები.

„ჯეჯილი“

საქმეაწვილო ნახატებიანი

ეურნალი

იზარდე, მწვანე ჯეჯილო,
დაპურდი, გახდი ყანაო!...
ი. დ.

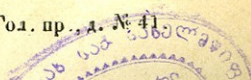
№ VI

წელიწადი მესამე

თფილისი

სტამბა მ. დ. როჯინანცისა || Тип. М. Д. Ротинянца, Гол. пр., д. № 41

1894.

დედის ლოცვა.

ინავს ყველას... მხოლოთ ერთ ქალს
 ჯერ არ ძინავს შავით მოსილს;
 დაჩოქილი დგას ხატის წინ
 და ავედრებს შორს წასულ შვილს.

„ღმერთო, ღმერთო“, ლოცულობს ის:
 „საწყალო ობოლს ტუპატრონე;
 რომ ისწავლოს, განვითარდეს
 მიეც ნიჭი და ძალ-ღონე!

„დედის ერთა, ერთათ ერთი
 ნუგეშია და იმედი,
 მას შევწირე სრულათ ჩემი
 სიყმაწვილე, ჩემი ბედი.

„მით ვცოცხლობდი, ვსულდგმულობდი,
 სულს და გულს მას ვაყოლებდი,
 არ მეგონა, თუ ერთ წამსაც
 უიმისოთ ვიცოცხლებდი.

„მაგრამ, აი, მოვიდა დრო,
 ჩემთვის მწარე და თან ტკბილი.

როცა უნდა მოუმზადოს
 სამშობლოსა დედამ შვილი.

—

„და გულიდან მოვიგლიჯე
 სიამ-ნაღვლით უბედური
 და გავგზავნე, რომ ისწავლოს
 მან მამულის სამსახური!“

—

„ღმერთო, ღმერთო, გვედრები,
 გამიზარდე სასახელო,
 რომ მით ერთათ ვამაყობდეთ
 მე და მოელი საქართველო.“

—

„რომ ძლიერი, გმირთა-გმირი,
 ღირსი შვილი მამულისა,
 ის მჩაგვრელის რისხვა იყოს
 და ნუგეში ჩაგრულისა!...“

—

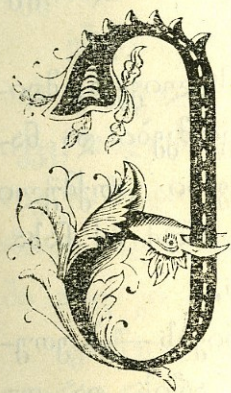
ასე ღმერთასა მთელი ღამე
 ცრემლის ფრქვევით ევედრება...
 ღმერთო, ღმერთო, შეუსმინე
 ქართველ დედას ეს ვედრება!

დავით შავრული

1894 წ.

კარელაანთ კოშკის ფერია.

არო და სანდრო ძალიან კაი ემაწვილები
იუვენ. მათი მამა სამსახურის კაცი იყო,
დიდი ჯამბიერი ჰქონდა და ოჯახით თფი-
ლისში ცხოვრებდა.

დედა თითონ ზდიდა და ასწავლიდა
შვილებს. მარო რვა წლისა იყო, ძალხაზი და გულწრფე-
ლი. სანდრო იქნებოდა შვიდი წლისა, ეს ბავშიც გულ-კე-
თილი და დედ-მამის მოწილი იყო. სასლში ამათ სში-
რათ უამბობდენ ზღაპრებს, მეტადრე კადიას უყვარდა ჭი-
ნკებსე და ფერიებსე მოთხრობა. ემაწვილებს მრეელ მო-
წონდათ ეს ამბები და წუსდენ, რომ ვერსად ვერ ხედავ-
დენ ვერც ჭინკებს და ვერც ფერიებს. მკონი, არც ერთ
თავიანთ სათამაშოებს არ დაუჭერდენ იმათ, ვინც ამათ ფე-
რიას უხვევებდა.

ამ ემაწვილებს ჰეავდათ ერთი ბიძია, რომელიც ცხო-
ვრებდა ლიანხვის სეობაში და სშირათ ჰატყობდა ამათ
თავის სოფელში; მაგრამ არცერთხელ არ მოუსდათ წასვლა,
თუმიცა თითონ ბავშვები კი ძალიან ნატრობდენ სოფლის
ნახვას.

ერთხელ ეველანი რომ სადილზე იხსდენ მოუვიდათ

წერილი, ბიძია იწვევდა სასაფხულოთ ამათ თავის წაფელს კარელისში.

ემაწვილებმა სინარულით დასცეს კიყინა, სულ სტოდენ და ცეკვაკადენ. დედ-მამამ უარი აღარ შეუთვალა, თითონაც, დიდი ხანი იყო, ნათესავეები არ ენახათ და შეუდგენ გზის სამზადისს.

სუმბრობა, კი არ იყო, უნდა შორს წასულიყვენ, მდინარე გადავლოთ და ვინ იცის, რამდენი კოშკები და ნანგრევები ენახათ. მერე კარელაანთ ნანგრევები გათქმული იყო. ემაწვილები სულ იმას ოცნებობდენ, რომ იქ ნახავდენ ჭინკებს, ფერებს და სხვა კუდიანებს.

— თუ სადმე ვნახავთ ჭინკებს და ფერებს — ეს უთუოთ ბიძიას კოშკებში, ჩვენგან ისე შორს არის და თუ არიან სადმე — იქ იქნებიან მიძალუღნი, ამბობდა მარო.

— დავიჯერო, რომ ფერებს და ჭინკებს ვნახავთ? — წამოიძახა სანდრომ.

ემაწვილების აღტაცებას ბოლო არა ჰქონდა.

წასვლის სანატრელი საათიც ძაღუ დადგა. რკინის გზამ გაიტაცა ჩვენი ჰატარა მკსაზრები, თვალის დასამხამებასე იცვლებოდა კარშემო არე-მარე და ემაწვილები ვერც კი ასწრებდენ ბუნებით დატკობობას. მინდვრის ვეჯილები ფერადი ხალჩისავით თვალწინ გაურბენდა ამათ.

რკინის გზის სადგურსე დაუსვლათ ერთი ურძისოდენა ტარანტასი, რომელმაც დიდ ნჯღევას შემდეგ გაჭირვებით მიაწია ბიძის სოფლამდის.

ბიძია და ბიძის ცოლი მხიარულათ დაუსვდენ ამათ, მისალმება დიდი ჰქონდათ ერთმანეთთან. ბიძიას ციხე-დარბაზი ერთი უხარ-მასარი ძველებური საბატონო სახლი

იყო ოთხ-კუთხივ კოშკებ-მიდგმული. ჩანგრეული სარისე-
ბი და ჩაბნელებული კიბეები ბლომით ჰქონდა. კოშკე-
ბში და სხვა მრავალ ნანგრევებში ეტეობოდა, აზავინ იღვბ
და ამ სამალავებში შეიძლებოდა ძალულობიას და თვალ-
სუჭობიას თამაშობა.

ემაწვილების გასართობათ ბიძიას მოეწვია მეზობლე-
ბის ემაწვილები, რადგან თითონ შეილები არა ჰქვავდა.
იქვე, სახლის წინ, იყო უშველებელი ბაღი. კაკლის ხეები
აივნების და სახლის წინ მიდამოს კარავსავით გადაჭყა-
როდა. მდინარე, რომელიც სახლს წინ ჩაუდიოდა მწვანე-
ში არც კი მოჩანდა, მისი მხუილი კი მოისმოდა.

ემაწვილები, რასაკვირველია, აღარც სწავლობდენ,
აღარც რამესე სწუნავდენ. მთელი დღე დარბოდენ, დასე-
იწრობდენ და უცქერდენ, დიდები თევზებს როგორ იჭე-
რდენ.

ერთხელ მარო და სანდრო შევიდენ ცარიელ ოთხ-
ხეიბში, ათვალეირებდენ მიერეუბულ კუნჭულებს და მია-
დგენ სახლის ერთ კუთხის კოშკს. ვიწრო, ძველი კიბე
აღიოდა მადლა. ემაწვილები ავიდენ, შეადეს კარი და ნა-
ხეს, რომ კოშკის ოთახი სავსე იყო სხვა-და-სხვა ძველი
ავეჯეულობით: გატეხილი სავარძელი, მუცელ-გამოკლებუ-
ლი კამოდი, ძველებური ნახატები, სადაც უარმანიახის დე-
ვეები ხოცდენ ერთი ხმლის დაკვრით მთელ ჯარს. ამ ნა-
ხატებმა შეაძინა ზატარა სანდრო, მეტათ შეაძინა ერთმა
ნახატმა, რომელსედაც გმელ თმებისანი ალები, დიდრონი
თვალეებით თითქო ემაწვილების მოძრობას ათვალეირე-
ბდა.

სანდრო მიეკრა დას და კანკალით აქეთ-იქით იცქი-

რებოდა. უეცრათ მოესმათ რაღაც უცნაური სმაურობა, ვიღასიც კვნესა-ქშენა.

აცანცანდენ ორნივე.

— წამო, ჩქარა აქედან, მეშინია, თქვა აკანკალებული სმით სანდრომ.

— როგორ თუ გეშინია? რა ბიჭი ეოფილსარ და! უთხრა მარამ დაცინვით. — რას ამბობ, ჰირიქით უნდა მივიდეთ ახლოს და ვნახოთ, რა ამბავია?

მარო წელში გასწორდა და ჰირდაპირ იქით მხარეს გასწია, საიდანაც მოისმოდა ქშენა და ოხვნა. მეტი რა გზა იყო, სანდროც უკან გაჰყვა. მოუარეს კოშკს მეორე მხრიდან, მივიდენ ბნელი კიბით იმ კარებთან, საიდანაც კარდა კვნესისა, მოისმოდა კიდევ მწუსარე სიმღერა.

ემაწვილები ერთს წამს შედგენ: სანდრო სულ ცანცა-ხებდა, მაროსაც გული საშინლათ უბკერდა.

— უთუოთ ეს ფერია იქნება, უთხრა მარომ ჩუმათ თავის ძმას.

ემაწვილები შიშით ადგილიდან არ იძროდენ. სმაურობა ერთწამს შეწუდა.

ბოლოს მარო, ცოტა არ იყოს, გამხნევდა, დაინახა, რომ კარებში ჯუჯრუტანა არის, აცოცდა როგორღაც და ერთი თვალთ გადახედა.

კოშკის რკვალ ოთახში იჯდა მოხუცებული დედაკაცი და წინ რკვალი ქვა ედვა. ერთი ხელით ის ატრიალებდა რაღაც ბორბალს და მეორეთი — თითის ტარზე ახვევდა ძაფს. მარომ ბოლოს შეიტყო, რომ ეს ჯარა ეოფილიყო.

მოხუცებული შავებში იყო განხვეული და თეთრი თმე-

ბი შიგ თვალეში ჩამოჩენოდა. ამას ასი წლის ბებრის შესედულობა ჰქონდა.

მარო ჯერ თითონ დასცქერდა ამ მოჩვენებას, მერე აინმო მძა, აიუვანა ისიც კიბეყე. სანდრომ შიშით ძლივს გაბედა შესედვა. მოხუცებული თითქოს არ ინძრეოდა და ემაწვილს მოეჩვენა, რომ ესეც სურათია და ჰკითხა დას:

— განა ცოცხალი ვინმეა?

— ცოცხალია, უთხრა დამ დაბეჯითებით. — ეს მოხუცებული უთუოთ ამ კოშკის ფერია იქნება!

ამ დროს მოხუცებულმა მოინება კარებისაკენ, შეძინებულმა ემაწვილებმა მაშინვე მოჰკურცხლეს; მაგრამ ოთახიდან მინც ესმოდათ ჯარას ტრიბლი და გუგასანწვრილებელი მწუნარე სუხუნი.

როდესაც ემაწვილები ჩავიდენ ძარს და შედგენ სულის მოსაბრუნებლათ სანდრომ უთხრა დას:

— რას მოვიფიქრებდით, რომ ფერიას აქა ვნახავდით! ნეტავი ვიცოდე, ჩვენი სიკეთე ენდომება თუ არა?

— მე ძგონი, რომ ჩვენი სიკეთე ენდომება, რადგან ბიძია ჩვენი ძრიელ კეთილი კაცია და ავსულს იმასთან რა ხელი აქვს. მოდი, ვთხოვოთ რამე საჩუქარი.

— მე ვერ გავუბედავ ლაზარეს! წამოიძანა სანდრომ

— განა არ შეიძლება წერილით ვთხოვოთ რამე?

— მართლა, ეკ კაი ფიქრია. წამო, მაროვ, დავეწროთ წერილი!. ეს არი, ვინ მიუტანს!

— კლიტეში ჩავდვით და იპოვის.

— მე იქ, შემოთ ვეღარ ავალ.

— არაუშავს რა, ერთათ ავიდეთ. გარეთი კარი ღია გავუშვათ, რომ ადვილათ გამოვიქცეთ, თუ საჭირო იყოს.

თქვეს და აასრულეს კიდევ. ემაწვილები შევიდნენ თან
ვიანთ საწოლ ოთახში და დააპირეს ფერინასთან წერილის
მიწერა.

— რა უნდა თხოვო, ნეტავ?

— მე თითონ არ ვიცი! ვინ იცის, გამოიმეტებს სა-
ჩუქარს რასმე თუ არა. ნუ მიძლი, როდესაც გავუთავებ
წერას, გიჩვენებ და შენც, რაც გინდა, ის დაწერე:

აი, რა დაწერა მარომ:

მოწყალეო ფერია!

თუ კეთილი ფერია ბძანდები, გთხოვ, დამასაჩუქრო.
რა საჩუქარს მოგთხოვ, ჯერ მე თითონ არ ვიცი, მომ-
წერე ჰასუსნი, თუ ამისრულებ, რასაც გთხოვ, მე უოველ-
თვის შეევაარები ძალიან.

შენი ჰატარა მეგობარი მარო.

— დაიჭირე, აი, ჩემი წერილი, უთხრა მარომ ძმას.
სანდრომ დიდი უურადლებით გადაიკითხა წერილი და
მერე ვაი-ვაგლახით და ათასი შეცთომებით დაწერა შემ-
დეგი:

მოწყალეო ფერია!

მეც იმასა გთხოვ, რასაც ჩემი და, რომ საჩუქარი რა-
მე მიბოძო. ამ წერილს კარების კლიტეში ჩავდებ. მე ძა-
ლიან შეგიუარებ, რადგან ვიცი, რომ კეთილი ფერია ბძა-
ნდები.

შენი ჰატარა მეგობარი სანდრო.

მარომ ორივე წერილი ჩაღვა ჰაკეტში, სულ დააწერა:

კარგელანთ კოშკის ფერიას და ფეს აკრეფით წავიდა კოშკისკენ. სანდრო კრძალვით და შიშით შორი-ახლო მიდევდა. კოშკში დიდი სიჩუმე იყო. ის საშიში ნახატები ადრინდელივით დაცქეროდნენ და მეტათ უფთხოვდნენ სანდროს შიშის ანგელოზებს.

მარომ თავს ძალა დაატანა და გაბედვით ავიდა ბნელი კიბით კოშკის ზემო ოთახში, საცა ფერია ეკუთვნობდა. შეისედა ჯუჯრუტანიდან, იქ არავინ დაუხვდა. მერე კანკალით ჩადგა კლიტეში წერტილი და მაშინვე ორივემ უკან გადოსწიეს.

უმაწვილე ი ისევ ჩამოვიდნენ კოშკის იმ ოთახში, საცა ნახატები იყო და ბევრი ბარკი ეწყო და ახლა იქ კუთხეში მიძალული მოეჩვენათ ის ფერია. თუძცა მაროს აქამდის თავი ეოჩნათ ეჭირა, შიში მოეკრია, ისე მოჭკურცხლდა, რომ კიბე სულ სტომით ჩამო. რბინა და თან მოათრევადა საბრალო სანდროსაც.

გავიდა ერთი საათი. სადილობა იყო. უმაწვილები ძიშისაგან ისევ ისე თრთოდნენ, დედ-მამამ დაუწვეეს გამოკითხვა. ბიძია კი კვლავინდელზე უფრო მსიარულათ იყო.

მარომ არ იცოდა არც ტყუილის თქმა და არც დამალვა, მაშინვე უამბო, კოშკში ამათ როგორ იპოვეს ფერია და წერტილის მიწერა და საჩუქრის გამოთხოვა როგორ მოუვიდათ ფიქრში.

ეველა მოჭკვია სიცილს; უმაწვილები კი არ იცინოდნენ და დარწმუნებული იყვნენ, რომ ნამდვილათ ფერია ენახათ.

დასარწმუნებლათ სანდრომ თქვა:

— სამსარეულოშია ც მითხრეს, რომ აქეთ მხარეს არიანო ფერიები. სანდროს ჩვეულება ჰქონდა, სშირათ სა-

მხარეულოში შერბოდა: არ ვიცით, მხარეულ დედაკაცის კატარინის უცნაური ამბების ეურისგდება უგვარდა, თუ უფრო სალუკმე რისამე შოვნა და ზირის გაცმაცუნება. ზატარა ხანს შემდეგ, ესენი ჯერ კიდევ სადილზე იხსდენ, რომ კატარინე უცბათ მესივით დაეცათ ამათ.

— ბატონო, უთხრა მან ბიძიას, აი, სამხარეულოს ბუსრიდან რა ჩამოვარდა!

და უჩვენა ვეებერთელა კონვერტი წითელი ლაქით დაბეჭდილი.

— დახეთ, წერილი ეოფილა!

და ბიძამ წასაკითხათ სათვალები გაიკეთა.

— ემაწვილებო, ეს წერილი თქვენთან ეოფილა, თქვა ბიძამ და მიაწოდა მაროს.

მარომ გაცემით გამოართვა.

— იქნება, ფერია ზასუხს გამღევდეთ, — უთხრა სიცილით ბიძამ.

მართლა აგრე იყო, ფერია ჰწერდა მაროს და სანდროს.

მარო დიდხანს ატრიალებდა წერილს ხელში, ვერა ბედავდა გახსნას. სანდრომ შეამჩნია, რომ წერილი თუქცა ბუსრიდან ჩამოვარდნილიყო — სუფთა იყო და უთუოთ ფერიას დაწერილი იქნებოდა.

მარომ გახსნა წერილი და შემდეგი წავიკითხა:

„ემაწვილებო, მინდა თხოვნა ავისრულოთ და სათითაოთ დავასახეუქროთ. მაგრამ საჩუქარი კი დირსეული უნდა მთხოვოთ. კარგა მოიფიქრეთ. როდესაც ამოაჩხევთ, დაწერეთ ქალბლდზე და თქვენ საწოლთან დადევით დაწო-

ლის წინეთ. ჩემ ზასუხს ძაღე შეიჭეობთ. არზვის არ გა-
უმხილოთ, რა საჩუქრებსაც მთხოვთ“.

კარგლანთ კომპის ფერია.

უძაწვილები გაოცდენ, ასე ძაღე ზასუხი რომ მიიღეს,
ძალიან უხაროდათ, მარტო ის აწუხებდათ — ვაი თუ შესა-
ფერნი საჩუქარი ვერ მოვთხოვოთო ფერიას.

— ჩემ მზვირათ რომ უოფელიყავ რასა თხოვდი, დე-
დილო! — ჰკითხავდა სანდრო თავის დედას.

— რა ვიცდი, უთხრა დედამ სიცილით, — კარგ სათა-
მაძმოს თუ მოვთხოვდი.

— არა, დედილო, ბიძამ ბლომათ გვანუქა სათამა-
შოები.

— მაშ, შენ რომ ძალიან გინდოდა ამ ზამთარს სა-
ვერდის ტანისამოსი?

— ეგ რა ფერისი შესაფერი საჩუქარი იქნება.

— მაშ მოიფიქრე, დრო ბლომათ გაქვს.

სანდრო ჰწუხდა, რომ ვერ მოეკონებინა. მარო კი
სულ ღრმა ფიქრში იყო.

სადილს შემდეგ ეგვლანი ჩვეულებრივ ჩავიდენ ბაღში
სასეირნოთ. როდესაც უძაწვილები მარტო დარჩენ მარომ
ჰკითხა ძმას: აბა, სანდრო, ფერიას რას უპირებ თხო-
ვანს!

— იცი, მე რა მინდა ვთხოვო — ფრინველის ფრთები,
რომ შემეძლოს ცაში ფრენა.

— რა სულელი ხარ, უთხრა მარომ. — ეგ ხომ მას-
ხარობა იქნება; ან ტანისამოსს როგორ ჩაიცვამ. მე რე
ხომ საშიშია, მონადირეებმა რომ თოფი გესროლონ?

— მაშ ვთხოვ შენ იერ ბაღს, როგორც ერთმა ხელ-

მწიფის შვილმა ითხოვა, რომ ამ ბაღის ხეებს, ბრილიანტის და ზურმუხტის ხილი ესხას.

— რაში გინდა მაგკვარი ხილი, სომ არ იჭმება.

— მაშ არ ვიცი, რა ვთხოვო. შენ, მარო? ამოარჩიე კიდევ, რასაც თხოვ?

— მე, იცი, რა მინდა, ვთხოვო. ვაჟათ გადამაქციოს. მაშინ მარჯვეთ შევიძლებ ხეებზე ასვლას.

— ეჰ! შენც რა ამოგიჩვენია. რა კარგია ვაჟობა! სადილზე უოველთვის საჭმელებს ქალებს უფრო ადრე მიუტანენ. ისიც სომ იცი, მამაჩვენი რა სძირათ ამბობს: ვაჟებმა ერთი ათათ მეტი უნდა იშრომონ, ვიდრე ქალებმაო.

— მერე რა?.. მამაც სომ შეწუხდება, ჰატარა ქალი რომ არა ჰვებდეს — თქვა თითონვე დაუიქრებით მარომ. რა გვეჩქარება, ანარჩევით დრო გვაქვს. მოვიფიქროთ კარგათ.

იმ ღამეს ემაწვილებს ძილი არ მოსვლიათ, მეორე დღესაც დარდიანები, შეუიქრიანებულები იუვენ. სულ ის აზრი აწუხებდათ, თუ რა ვთხოვოთო.

მეორე დღე კვირა იყო, ვეელანი წირვასზე წავიდენ. წირვას შემდეგ ბიძამ წაასხა მარო და სანდრო ორ მოხუცებულ ქალთან, რომელთაც აეუვანათ თორმეტი ობლი გასახდელათ. ეს ქალები თითონ ღარიბები იუვენ, მაგრამ დიდი ღვთისნიერნი. უაირთობით და გაჭირებით ინახავდენ თავიანთ თავსაც და ამ თორმეტი ობლებსაც. ემაწვილები სწორეთ სადილობის დროს მიესწრენ ობლებს, რომელნიც ცარიელ შავ-ჰურს დიდი მადით შეექცეოდენ.

სანდრომ იმათი შავი ჰურის გემო ნახა და დაიღმიჭა. მარო დაატყერდა ობლების მონძებს, ნახევარზე ტი-

ტკლები იუვენ და ჩაფიქრდა. მერე ღიმილმა გაურბინა პირისანსეყ და უთხრა ძმას დაბალი სმით:

— ახლა კი ვიცი, რა საჩუქარსაც ვთხოვ ფერიას.

— რასა?.. ჰკითხა სანდრომ და დაძტერდა.

— მერე გატყვი.

დაბრუნდენ შინ თუ არა, მარომ მხიარულათ უხურჩულს დედას ურში:

— კიდევ ამოვარჩიე, რაც მინდა, ვთხოვო ფერიას, მაგრამ თქმა კი არ იქნება, რადგან ფერიასაგან აკრძალულია. მერე ვეღარ მოითმინა, გაიხმო სანდრო და საიდუმლოთ უთხრა, რომ ფერიას უნდა ვთხოვოო ახალი ტანისამოსი იმ თორმეტი ობლისათვის, რომელნიც ამათნახეს ისე გაჭირვებულნი.

— მერე ფერია განა ისეთი მდიდარია, რომ მაგოდენა საჩუქარი მოგცეს? დედა უოველთვის ამბობს, რომ ყვაწვილების ტანისამოსი ძალიან ძვირია.

— ფერიები უოველთვის მდიდრები არიან, უთხრა მარომ დაწმუნებით.

— მაშ კარგი, ცოტა ხნის ფიქრს შემდეგ თქვა სანდრომ, — მეც ვიცი ახლა, რასაც ვთხოვ ფერიას.

— რასა?

— კარგ, კარგ სადილს, ჰატარა ობლებისთვის!.. თეთრ ჰურს, კაი წვეს, კაი ქათმებს, კაი შეჭამადს, კაი ღვინოს. ერთი სიტყვით, ისეთს, როგორიც ბიძა ჩვენს აქვს.

— ძალიან კაი აზრია, უთხრა მარომ — წამო, დაწმუნო.

შევიდენ თავიანთ საწოლ ოთახში და შეიდევი დაწმუნეს:

მოწყალეო ფერია!

აი, რა საჩუქარს გთხოვ, რომლის მიღება ძალიან და ძალიან მასიამოვნებს. მე მინდა გთხოვო, აქ რომ თორმეტი ობოლია, იმათთვის ახლათ-ახალი ტანისამოსი. ეს თორმეტი ბავში დღეს ვნახე, სულ ტიტულები იყვენ. დიდ გულკეთილობას გამოიჩინეთ და მეც შეგვივარებთ, თუ ამისრულებთ ჩემ თხოვნას.

თქვენი ჰატარა მეგობარი მარო

მოწყალეო ფერია!

მეცა გთხოვ იმათთვის კაი სადილს; კაი-წვენს, ქათამს, ქადებს, რძის შეჭამადს და ამასთანავე კაი ღვინოს.

თქვენი ჰატარა მეგობარი სანდრო

P. S. არ დაივიწყოთ, თეთრი ჰურიც უბოძეთ, რადგან იმათი ჰური საძაგელი იყო. მე თითონ ვნახე გემო.

იმ ღამესვე ემაწვილებმა ორივე წერილი ჩადვეს ჰატარა ჰაკეტში და საწოლთან დადვეს, ძილის წინეთ. დიდ ხანს არ ეძინებოდა და-ძმას. მოუთმენლათ მოელოდენ ფერის მისვლას, მაგრამ ბოლოს ჩაეძინათ.

მეორე დღეს გაიღვიძეს თუ არა, ნახეს რომ წერილები აღარ იყო თავის ადგილას.

მაშინვე უნდოდათ ეამბოთ დედისთვის, მაგრამ დედაც და ბიძაც დილით სადღაც სხვაგან წასულიყვნ.

მთელი დღე ემაწვილები აღეფლებული სულ მოლოდინში იყვენ, დღემ კი ჩვეულებრივ გაიარა.

მეორე დღეც გავიდა. ფერისაგან ჰასუსი ვერა მიიღეს რა. ემაწვილები შეწუხდენ.

— რა დიდხანს უნდება, ფერია, დაპირების ასრულებას! ამბობდა მარო.

— იქნება წავიდა საყიდლათ, მიუცო სანდრომ.

— სანდროჯან, ფერიას რა ეიღვა უნდა. მხოლოთ გაიქნევს ჯოხს და რასაც მოინდომებს ეველა აუსრულებს.

— იქნება მავას არა აქვს მავნაირი ჯოხი.

— მაშ არ იცი, რომ ფეროებს ეველას აქვთ მავნაირი ჯოხი? გინდა წავიდეთ, ვნახოთ ფერია კოშკშია თუ არა?

სანდრო გაჭყვა დას. კოშკის ოთახის კარი დაკეტილი დაუხვდათ. ვედარ ნახეს შორიდანაც ფერია. სანდროს გულში უხაროდა კიდევ, რადგან შიში არ შორდებოდა. ბოლოს მეგობრები მოუვიდნენ ამათ და დღემ მალე გაირბინა.

მესამე დღეც თითქმის გადიოდა, ფერიისა არა ისმოდა რა. ემაწვილები სასოწარკვეთილებას მიეცენ და დახეტიალებდნენ—მარო კი კოშკისკენ და სანდრო სამხარეულოსკენ. მაგრამ კოშკის ოთახიც და სამხარეულოც დაკეტილი იყო.

მაშამ შეიბრალა ემაწვილები და წაასხა დროს კასატარებლათ მეხოზლებთან. მეხოზლის ემაწვილები შინ არ დაუხვდნენ და ისევ მალე დაბრუნდნენ სახლში.

მოვიდნენ თუ არა, ემაწვილებმა დაინახეს შორიდან ეხოში დიდი მოძრობა და რა ახლოს მოვიდნენ კასატარი რამე ნახეს. თორმეტი ობოლი თავიანთი შემნახველი ქალებით იქ იმყოფებოდნენ. ეველა ემაწვილს ახალი ტანისამოსი ეცვა და სიხარულით სულ ზედ იეურებოდნენ.

ფერიას აესრულებინა მაროს თხოვნა და ემაწვილი სიხარულით აღარ იყო.

— მე რომ სადილი ვსთოვო? წამოიძახა გულნაკულათ სანდრომ.

ამავე დროს აივნის მინის კარები გაიღო და გამოჩნდა გაშლილი სუფრა თოთხმეტი სულისთვის. შუაში იდგა დიდი ჯამი წვნით, რომლიდანაც შვენერი სუნის ომხივარი ამოდირდა. იქვე იდგა შემწვარი დიდი ქათამი, რომელიც ინდოურს არ ჩამოუვარდებოდა. ამასთანავე დიდძალი სხვა-და-სხვა საჭმელები, ქაღები და ბოთლებით ღვინო ელაგა მაგიდაზე.

ნუცა და სანდრო თავში და ბოლოში დასვეს, როგორც მასწინძლები.

ობლები გაშტერებული ხარბათ უცქეროდნენ ამოდენს საჭმელს და არს სჯეროდათ, რომ მათთვის არის დამზადებული.

— წამოდით, ემაწვილებო, დავსხდეთ, ნუ გავაწყობთ საჭმელებს. ფერიას გამოგზავნილია — ჰატეობდა ეველას მარო და სანდრო.

ემაწვილებმა თავიანთ თეფშებს (საინებს) ქვეშ იზოვეს ფერიას წერილი, რომელიც განხარებულიყო ამგვარი კეთილი თხოვნით და ჰპირდებოდა ყოველ წლივ სახუქარს.

ობლები დაძვენ და მასწინძლებმა თანაც ბევრი გაატანეს.

—
 მარო და სანდრო ძალე უნდა დაბრუნებულიყვნენ თბი-

ლისში და სიამოვნებით ჰირობა მიცეს ბიძიას, რომ კვლავაც ეწვევიან ამას.

მაროს იმ დღესვე, ცოტა არ იყოს, ეჭვი შეეპარა: ამ სადილის სუფრის ავეჯეულობა მიეგვანებოდა ბიძიას სუფრის ავეჯეულობას, საჭმელიც, თითქოს, კატარინეს გაკეთებული იყო, წერილიც — ბიძიას ხელით დაწერილს მიეგვანებოდა. ბოლოს იმაშიაც ეჭვი აიღო, თუ ფერიები მართლა არიან ქვეყანაზე?

დედას გაუხიარა ეს ეჭვი და დედამაც უთხრა:

— შვილო, განა არ იცი, რომ ფერიები მხოლოდ ზღაპრებია. ეგ სულ ბიძა თქვენმა იეშმაკა: თვალი გადევნათ, კოშკში რომ გიყვარდათ შეპარვა, უური დაგიკდოთ. კიდევ იმის წუხლობით ობლებს ჩააცვით და ასვით-აჭამეთ.

მარომ გაკვირვებით თვალები დააჭეიბა.

— მაშ იმ მოხუცებული დედაკაცი ვინ იყო, დედლო, ჩვენ რომ კოშკში ვნახეთ?

— კატარინეს ბებიაა, საბრალო მოხუცი სულ გაემაწვილებულა და მთელი დღე მღერის და ჯარას ტუუილუბრალოთ ატრიალებს. ბ.კ.ბ.შენმა სამადლოთ შემოიყვანა.

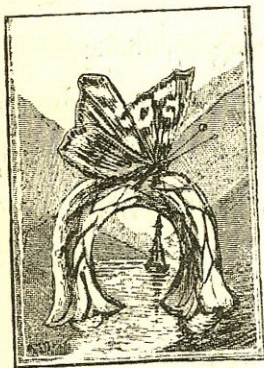
— მესმის, მესმის, ერთი მინდა მაგრათ გადავეხვიო ბიძიას და გაეჩანა იმისკენ.

სანდროს დაჯერება მწელი იყო, მაშინაც კი, როდესაც ვეგლაფერი აუხსნეს, სულ იმას გაიძახოდა: რა კეთილი ყოფილა ფერია, ჩემი თხოვნა აასრულაო.

გუძღვნი ახალ მოსწავლეებს

„სულია და გულია მოძღვნილი
 მტყუდით შეიწიკება“.

აკაკი

სწავლე, ყრმაო, რომ სწავლით
 გაიმახვილო გონება,
 რომ მით დაგედვას პატივი
 და არა ტანჯვა-გოდება;
 უსწავლელობით არ გერგოს
 პირუტყვის მზგავსათ მონება;
 სწავლა პატრონის ყმა არის,
 ისწავლე დაგემონება.

არ მიჰყვე ზარმაცობასა,
 იგი არს ღვთიდან წყეული,
 შრომის მოყვარემ შეჰკრიფა
 სიმდიდრე ქვეყნათ რჩეული;
 ისწავლე, ყრმაო, ისწავლე,
 მით არ იქნები ეული;
 გახსოვდეს, უსწავლელობათვის
 არს ყველგან გზა-დაბნეული.
 სიყრმით ნაშოენი სიმდიდრე
 სიბერის ჟამსა ტკბილია;
 ჭირნახულთათვის ბოლოს ჟამს
 მკირეც კი დიდი ღზინია.

ბრძენთა თქვეს: „ნეტავ რა არის
 კარგი ქვეყნისა პირსაო;
 ანუ რა გვარგებს, ოდესაც
 ჩაცეინდეთ გასაჭირსაო“.

ბერი ფიქრისა შემდეგ თქვეს:
 „სწავლა ჰჯობს ყველაფერსაო;
 მით მოყვარესაც დაეხედებით,
 პასუხსაც გავცემთ მტერსაო“.

სწავლასა უთქვამს კვენითა:
 „ვის ვახლდი, გავახარეო
 და მის სახელი ქვეყნადა
 მკვიდრათა დავამყარეო“.
 ყრმაო ეცადე, ეცადე,
 შენც იგი შეიყვარეო;
 ეცადე სწავლის წყალობით
 სამშობლო გაახარეო.

დ. ნინოშინდელი

ამ ქვეყნიური მწუხარება

კაჭმენ სილვასი

ყო ერთი მშვიდი, პატიოსანი და ლამაზი პატარა ქალი. ამ ქალს სახელათ მწუხარება ერქვა. მის მაღალ შუბლს წაბლისფერი ხუტუჭი თმა გადმოჰფენოდა... მუნჯი არ იყო, მაგრამ ლაპარაკი აგრე რიგათ არ უყვარდა: პაწია ტუჩები თითქმის მუდამ მოკუმული ჰქონდა. მისი დიდრონი, ეშხიანი თვალები ისეთი ნაღვლიანათ გამოიყურებოდნენ, რომ ერთი მათი დანახვა სევდით და ვარამით ავსებდა ადამიანის გულსა. საცოდავ ბავშს არა ჰქონდა თავის საკუთარი სამშობლო; ამის გამო ის განუწყვეტლივ უვლიდა გარშემო მთლათ დედა-მიწის ზურგსა. ვერ დასახელებდით იმისთანა ქვეყანას, სადაც კი ის არა ყოფილიყვეს... ამიტომაც მას კარგათ იცნობდა თითქმის მთელი კაცობრიობა. იგი იყო ხშირი სტუმარი როგორც ლარიბ-ლატაკი ხალხისა, ისე დიდი ბობოლა მდიდარი ბატონებსა; როგორც საცოდავ ქობნახში, ისე ძვირფასი თვლებით მოჭედდომილ სასახლეში ის თავისუფლათ შედი-გამოდირდა.

მისი მარად დაღონებული სახე, მისი მშვიდი, წყნარი ხასიათი ყველას გულში თანაგრძნობას ჰბადებდნენ; ამიტომაც დიდი სიამოვნებით ეგებებოდნენ ყველგან, სადაც კი ის მოისურვებდა მისვლას. მაგრამ, ვაი იმ მისვლას! ჩვენში ხშირათ იტყვიან ხოლმე: ამა და ამ კაცს ცუდი ფეხი აქვს, მისი მოსვლა, ან შეხვედრა ცუდათ მაქვს დაცდილიო: არა მგონია, რომ მთლათ დედა-მიწის ზურგზე ისეთი ცუდი ფეხი ჰქონდეს ვისმე, როგორც ამ თავმდაბალ უპატრონო ობოლსა! თითქმის ყოველს მის ნაბიჯს რაიმე უბედურება მიდევდა, და ვაი იმ ოჯახს, რომელშიაც კი ის გადადგამდა ამ ნაბიჯს!.. ზოგს უეცრათ ხელიდან ეცლებოდა ერთათ-ერთი შვილი! ზოგი ჰკარგავდა ქონებასა და სახელსა, ზოგსაც უცნაური ბოროტე

მტერი მოულოდნელათ რაიმე ხიფათს ანთხვევდა. ხანდისხან მთელი ოჯახი მიწასთანა სწორდებოდა სხვა-და-სხვა სნეულებათა და უბედურ შემთხვევათაგან!.. ყველას უკვირდა ეს ამბები და არ იცოდნენ როგორ და საიდან ატყდებოდათ თავზე ეს ამოდენა ტანჯვა-მწუსარებანი. ვერცერთი მათგანი ვერ მიხვედრილიყო, რომ მიზეზი ყოველივე ამისა იყო ის, რომელსაც ისეთი სინარულით უღებდნენ კარს და სიამოვნებით შეჰყავდათ თავიანთ ოჯახში. საცოდავი ქალი ხანდისხან მოცსურვებდა ხოლმე ხელახლათ იმ ოჯახების ნახვას რომლებშიაც სიამოვნებით გაეტარებინა დრო... და გულჩათუთქული ხედავდა რაოდენი წვა-და-დაკვა დატრიალებულიყო მათში მისი წყალობით. ზოგიერთ დაზარალებულ ოჯახს ის თითქო შეიბრალებდა ხოლმე: ხელმეორეთ მის ნახვას ერიდებოდა, მაგრამ იყვენ იმისთანა ადამიანებიც, რომელთაც იგი სულით და გულით შეიყვარებდა: ხშირათ დადიოდა ამათთან და ახალ-ახალი უბედურებანი მიჰქონდა თან.

თავზარ დაცემულ ოჯახს დაუსრულებელ ტანჯვა-ვაებათაგან სული ეხუთებოდა და წელნელა ჰქრებოდა, მიწასთან სწორდებოდა იგი. მაშინ პაწია ქალი ანებებდა ამ ადგილს თავს და მღულარე ცრემლის ფრქვევით მიდიოდა ახლა სხვა ადგილებისაკენ; მიდიოდა ის წელ-წელა, დინჯათ, მაგრამ ისეთნაირათ კი, რომ ვერც ერთი მთის ნაკადული და ვერც გაცოფებული ქარიშხალი ვერ მიჰყვებოდნენ მას... მიდიოდა და თანაც არ დატოვებდა უნახავათ არც ერთ სახლს, რომელსაც კი თვალს მოჰკრავდა გზაზედ. ყველაზე უფრო შემადრწუნებელი ამბავი მაშინ ხდებოდა, როდესაც ის ბავშვებს შემოეყრებოდა ხოლმე წინ. იმავე წამს საცოდავ ყმაწვილებს მკვდრის ფერი ედებოდათ სახეზე და გული გამოუთქმელი მწუსარებით ევსებოდათ. ზოგი მათგანი მაშინვე მახინჯდებოდა, ზოგს დედ-მამა ეხოცებოდა და ულუკმაპუროთ, უნუგემოთ რჩებოდა ქვეყნიერებაზე. როცა ამ გვარ საშინელებას ხედავდა, პაწია ქალის მწუსარებას საზღვარი ეკარგებოდა: გულმოსაკლავათ ქვითინებდა და გამწარებულათ თავში ხელებს იცემდა. ამას შემდეგ ფეხს აუჩქარებდა, სხვა მხრისკენ გაემართებოდა და ცდილობდა, რომ ბავშვებს აღარსად არ შემოხვედროდა.

ერთ შეწიერ დღეს იგი იჯდა ვაშლ ქვეშ და ტკბებოდა მისი წითლათ დაბრაწული ნაკოფების ცქერით. გულზე დარდი კო-

ტათი მოშვებოდა და ფერ-მკრთალ სახეზე თითქო ღიმილი უთამაშებდა.

— ოჰ, ძვირფასო ვაშლო, წამოიძახა მწუხარებამ, გადმოეცე ჩემს ლოყებს ცოტაოდენი სინათლე შენი შეგნიერი ნაყოფებისა: მაშინ სუყველას შევეყვარდები და სიამოვნებით დამიწყებენ ცქერას.

— ევრა, ჩემო კარგო, ევრ გადმოგცემ, — უპასუხა ვაშლის ხემ, — შენს ლოყებს რომ ვარდის ფერი დაცემდეს, მაშინ ეხლანდელი თანაგრძნობით და აღერსით როდღა ვინმე მოგვეგებებოდა!

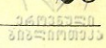
მწარეთ დაღონდა პაწია ქალი; ადგა და თვალცრემლიანი მოშორდა ვაშლის ხეს. მის წინ გამოჩნდა საუცხოვეო რამ წალკოტი. შევიდა ამ ბაღში და დაინახა მრავალი მგალობელი ფრინველები, რომელნიც მარდათ დაფთხრიალობდნენ უზარმაზარ ხეების ტოტებში და სასიამოვნო ჭიკჭიკ-გალობით მხიარულებასა ჰყენდნენ მთელ ამ არე-მარეს. საწყალი ბავშვის დაწყლულღებულმა გულმაც იგრძნო სიამოვნება და მაღალი ხმით შეძახა ცქრიალა მგალობლებს:

— ოჰ, ძვირფასო, დახატულო ჩიორაებო! მომეცი თქვენი ნაზი ხმა, მასწავლეთ თქვენი შეგნიერი გალობა, რომ მით სხვის გამხიარულება მეც შევიძლო და სხვების ბედნიერებით მეც დავიტკბო ჩემი გამწარებული სიცოცხლე.

— არა, ჩვენო საყვარელო არ შეგვიძლია შენი თხოვნის ასრულება! შენ რომ ევრე ჩუმათ და მშვიდათ არ დადიოდე ქვეყნიერებაზე, მაშინ ადამიანები დაშორებით უფრო მეტათ იქნებიან შენგან შეწუხებულნი: შენს ახლანდელ უჩინარ მოქმედებას, მაშინ შენი ხმაურობაც დაემატებოდა; ყოველი უბედური უფრო ადრე შეიტყობდა თავის მწუხარებას და უფრო გვიან დაივიწყებდა მას...

მწუხარებამ მწარეთ ამოიკენესა, წამოდგა ფეხზე და გაუდგა თავის გზას. ცოტა ხანს უკან მან დაინახა დიდი დაბურული ტყე და ფეხ-აჩქარებით გასწია იქით. უზარმაზარ ტყეში იდგა სრული მყუდროება და სიჩუმე; მხოლოთ გრილი ნიავი წყნარათ, ჩუმათ დასისინებდა ბუჩქებსა და ბალახებში, და ათასგვარათ შეზავებულ წმინდა ჰაერს ნაზათ არხედა. როცა მწუხარება ამ ტყეში შევიდა, მისმა გულმა ხელახლათ იწყო სიამოვნებით ცემა. დალილი-დაქანცული ბავში ერთ დიდ მუხასთან მივიდა, ზედ მიეყუდა და წარმოთქვა:

— აქ კი, ვგონებ, ნება მაქვს, რომ ლაზათიანათ დავისვენო!

მადლობა უფალს, ვნებას და მწუხარებას აქ ვერაფერს მოუტან!

უცებ მზის ნათელი სხივი ჩამოეშვა მადლიდან. დაბურულ მწვანე ფოთლებში ჩამოიკქრიალა და ნაზათ იწყო ციმციმი ახავერდებულ მწვანე ბალახზე. იმავე წას ირგვლივ მოეფინა გამაცოცხლებელი სითბო-სინათლე, რომლის მადლმა პატარა ქალის დასვედიანებულ გულსაც მიაყენა თავისი შუქი, გაათბო და გააცოცხლა იგი. მთელი მისი არსება თითქო სრულიად გამოიცვალა. სახე გაუბრწყინდა, იგი მოწყვეტილ ვარსკვლავს დაემსგავსა.

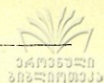
— ოჰ, ძვირფასო, დაუფასებელო ტყე! მაჩუქე ერთი იმ სხივთაგანი, რომელნიც ასე უხვათ მოგფენიან ყოველის მხრიდან. მაჩუქე, შენ თავს შემოგველოს ჩემი გამწარებული სიცოცხლე!

მწვანე ტყემ თითქო სული განაბა: ირგვლივ ჩამოვარდა სამარისებრი სიჩუმე. მალაღმა ხეებმა მდუმარებით გადახედეს ერთმანეთს და ნაღვლიანათ გადაიქნ-გადმოიქნიეს თავიანთ კინწიროები... მზის ნათელ სხივსაც რაღაც დაემართა: ფოთლიდან ფოთოლზე გაისრიალა და უცებ გაჰქრა სადღაც!

— ნუ, ნუ ითხოვ მაგას, ჩემო საწყალო, საბრალო ბავშო! დაიძახა ასწლოვანმა ბებერმა მუხამ,—შენ ვერ დაინახე, რა შეენიერი რამ იყავი წელან! მზის სხივის ერთმა მცირეოდენმა მიკარებამ ციურ ანგელოზათ გადაგაქცია... სულ რომ ისეთი იყევ, ხომ გააკივებ ყოველ მნახველს! მთელი კაცობრიობა შენ დაგედევნება უკანა და შენს ცქერა-თაყვანებაში ამოირთმევს სულს. აბა, დაფიქრდო, შეილო, რაოდენ უბედურობას, გლოვასა და ვაებას დაატრიალებ მაშინ მთლათ დედა-მიწის ზურგზე! შენ მწუხარება ხარ და, არც ერთი სხივი მზისა არ უნდა მიეკაროს შენს შავ-ბნელ დღეებს.

პატარა ქალს გულში ლახვარივით მოხედენ ეს სიტყვები: სევდით მოცული დიდი თვალები ცრემლებით ავესო და ლამაზი თავი მწუხარებით დაჰკიდა ძირს. პატარა ხანს უკან გამოვიდა ტყიდან და ხელახლათ დაადგა თავის დაუსრულებელ გზას.

რამდენსამე დღეს შემდეგ ამ გზამ ის მიაყენა ერთ ტბასთან: ამ დროს შუალამე მოტანებული იქნებოდა. ტბის გარეშემო ყოველივე ღრმა ძილში იყო წასული... არსაიდან არ მოისმოდა არავითარი ხმაურობა; სიცოცხლის ძარღვების ცემა თითქო სრულიად გამქრალიყო აქ. ბურთი და მოედანი მთელი ამ მიდამოსი მხო-

ლოთ ღამის წყვდიადს დაოჩენოდა: შავ ჩაღრში გამოხვეული ის ფენ-აკრეფით და უგზო-უკელოთ დახეტილობდა ტბის გარშემო. ეარსკვლაეები თავიანთ ლაჟვარდი ბინიდან თითქო ამ ტბაში გად-
მოსახლებულიყვენ და ანკარა წყლის ტალღებ შორის მოსვენებას მიცემოდენ.

მწუხარებამ ხელი ჩაჰყო წყალში და სველი ხელით გახურებული შუბლი გაიგრილა. ღამემ გვერდზე გამოუარა და დაბალი ხმით უთხრა: „ღარდი და ნაღველი გულიდან მოიშორე, შავ ფიქრებსა და აზრებს ზურგი შეაქციე, მერე წამოწექ მხარ-თეძოზე და მოსვენებით დაძინე“ .. ბავშმა შესხდა მას და ნაღველიანათ ამოიოხრა:

— მოსვენეო!.. განა მოსვენება ჩემისთანა უბედურისთვის არის გაჩენილი? ერთხელ, მთელს ჩემს სიცოცხლეში მხოლოთ ერთხელ ვიგრძენი სიტკბოება მოსვენებისა... ოჰ, ბრწყინვალე მზის ნათელი სხივო! შენ გაათბე ერთხელ ჩემი გული, შენ მოამისპე ერთწამს ყოველი სევდა-ვარამი... დალოცოს უფალმა შენი მადლი!!.

უცებ მთელ ტბას მოეჟინა ვარდის ფერი ბწყინვალე ნათელი. გაოცებულმა მწუხარებამ აიღო თავი მალლა და ცხადათ გაარჩია, რომ ეს საკვირველი ნათელი გამოდიოდა ერთი შევნიერი დიდი სასახლიდან, რომელიც მთლათ ერთნაირათ განხვეული იყო სუროსა და ფათალოს მწვანე ფოთლებში.

— საკვირველია, გაიფიქრა პაწია ქალმა, — თითქო მე ამ ადგილებში არსად არა ვყოფილვარ, და რა უნდა იყვეს მიზეზი, რომ აქ ვილასაც ძილი და მოსვენება დაჰკარგვია? მან ნელნელა გასწია სახლისკენ, ჩუმათ მიუახლოვდა ერთ ფანჯარას და ფთხილათ შეიხედა შიგ... ღმერთო ჩემო, რა დანახეს შიგნით მისმა თვალებმა? მაგიდასთან იჯდა ახალგაზდა მანდილოსანი, რომლის სიტურფე-სიკვლუტეს ვერც კალამი აწერს და ვერც ენა გამოთქვამს! მას წინ ედო გაშლილი დიდი, ვეებერთელა რვეული და თავის ბროლის თითებით დაფიქრებითა წერდა ამ რვეულის ფურცლებზე სახე მისი ცხადათ აჩვენებდა, რომ იგი იყო სიბრძნითა და პატიოსნებით შემკობილი ადამიანი. მწუხარება გაშტერებული იდგა და თვალს ველარ აშორებდა ამ საუცხოვო სანახავსა. უცებ მანდილოსანმა თავისი შევნიერი სახე მოიბრუნა და პირდაპირ შეაქცერდა პატარა ქალსა.

— რატომ არ შემოხვალ, ჩემო კარგო, — რათ დგებარ მანდა?

მწუხარება შევიდა მის ოთახში. მანდილოსანი მოგება წინ, დედა-შვილებს ჩაიკრა გულში და ტკბილათ უთხრა:

— დიდი ხანია მოგელი, შვილო! მე ვარ დედა ყოველი ადამიანისა, სახელათ მეცნიერება მქვია... მინდოდა შენი ნახვა, მაგრამ დაუპატიჟებელი მე არავისთან არ დავდივარ. ვცხოვრობ აი, ამ სახლში: ტბის ტალღები მეუბნებიან ყველაფერს, რაც კი დედამიწაზე ხდება; მე ვუკვირდები ყველა ამ გადმონაცემს, ვიკვლევ მათ შინაარსს, მათ მიზეზებს და შემდეგ ვასწავლი ხალხს, თუ რა შედეგები მოდევნებენ მათ. ხშირათ მესმის ხოლმე ძახილი გაჭირებულ ადამიანისა და ხშირათაც მივდივარ მათთან დასახმარებლათ, თუმცა კი საუბედუროთ, ჯერ კიდევ არა მაქვს იმოდენა ძალა, რომ ყოველ მწუხარებულს ხმა მივცე, ყოველ მტირალს ცრემლი მოეწმინდო. მაგრამ ფიქრი არ არის! მალე დადგება ის დროც, როდესაც ჩემს ძალას და ღონეს საზღვარი აღარ ექნება!.. მწუხარება ანთო სიხარულით; დიდებულ მანდილოსანს თავი კალთაში ჩაუდგა და ვედრებით უთხრა:

— ოჰ, ჩემო ტკბილო დედაე!.. შენი სახელის ჭირიმე, ნულარ დამტოვებ მარტოკას! წამოდი ჩემთან, ორივემ ერთათ ვიცხოვროთ!

— არა, ჩემო თვალის ჩინო, უთხრა ამაზე დედა-მეცნიერებამ, — ამ ჟამათ არ შემიძლია შენი თხოვნის ასრულება! ბევრი, ძალიან ბევრი საქმე მაწევს კისერზე, უნდა ამ საქმეებს მოუპარო და გავათავო, აი, ამ დიდი რვეულის წერაცა. ეს არის წიგნი ცხოვრებისა. ვერ გამოგყვები, მაგრამ იცოდე კი, რომ ჩემი სახლის კარი მუდამ ღია იქნება შენთვის. ხშირათ იარე ჩემთან; მითხარ ყველაფერი, რაც გინდოდეს და იყავ დარწმუნებული, რომ არაფერს არ დავიშურებ შენთვის.

მწუხარებამ მთელი ის ღამე დედა-მეცნიერებასთან გაატარა. მეორე დღეს მეტათ კაი გუნებაზე ადგა. მხიარულათ გამოეთხოვა ძვირფას მასპინძელს და კვალათ იწყო თავისი ჩვეულებრივი მოგზაურობა. ახლა ქვეყნიერებას სრულეხ სხვანაირათ ეჩვენა ჩვენს საბრალო მოგზაურსა: მთელი დედა-მიწა ათას ფერათ ჰყვავდა და მორთული პატარძალივით კვკლუცათ გამოიყურებოდა. დადგა დრო მკისა. შემოსულ, საესე თავ-თავებთან ყანაში იდგა მოხდენილი, ჯანითა და ღონით საესე ჭაბუკი, რომელიც მხიარულ „ჰოპუნას“ ძახილით მკიდა. თითო მისი ხელეწიერი სხვების თითო ძნას უდრიდა.

ამან დაინახა მწუხარება, თავი მაღლა აიღო და აღერსიანათ შეძახა:

— გამარჯვება, გამარჯვება შენ, საწყალო პატარა ქალო!.. მოდი აქ ჩემთან, მიშველე მუშაობა... მერე ნამგალი წელში გაირჭო და მხიარული ღიმილით მიეგება მისკენ მიმავალ მწუხარებას.

— ნეტა რათ ხარ დაღონებული?... რა გქვიან სახელათ, ჩემო კარგო?

— მე მწუხარებას მეძახიან! შენ ვინლა ხარ?

— მე? განა ვერ ხედავ ჩემ განიერ მკერდსა? განა ვერ ამჩნევ ჩემ ჯანსა და ღონეს?... მე, ჩემო დობილო, შრომა ვარ, შრომა! წარმოთქვა თუ არა უკანასკნელი სიტყვა, იგი მიუახლოვდა მწუხარებას, დასტაცა ხელი, ბუმბულივით მაღლა აიტაცა და მხიარულათ იწყო სიმღერა და თამაში. პაწია ქალს ლოყები წითლათ დაებრაწა და ღიმილით უთხრა შრომას:

— წამოდი ჩემთან! როცა მარტო ვარ, მცირეოდენი საქმეც კი საშინლათ მალაფს! ამასთანავე მუდამ რალაც მოუსვენრობასა გრძნობს ჩემი გული! შენთან კი სულ სხვა იქნება.

— არა, ჩემო დობილო, ეგ არ შემიძლია! მე ღღისით ვმუშაობ, ღამე კი ყოველთვის ვიძინებ ხოლმე, რომ დავისვენო და მეორე ღღისთვის ძალა და ღონე ხელ-აზლათ შევიკრიფო. ამასთანავე მე მხიარულება ძლიერ მიყვარს, შენ კი აგრეთი დაღონებული ხარ! რამდენიმე დღე რომ ზედი-ზედ გიცქირო, მეც გული დამისევდიანდება, მხიარულება გამიქრება. მაგრამ თუ დაგვირდებ რისთვისმე, დამიძახე და იცოდე, რომ იმავე წამს შენთან დავიბადები.

მწუხარება გამოეთხოვა შრომას და ისევ-და-ისევ დაადგა თავის დაუსრულებელ გზას. წინანდლულათ უფლიდა გარშემო მთელ ქვეყანას, მაგრამ დედა-მეცნიერებას და ძმობილ-შრომასაც არ ივიწყებდა; ხშირათ ეწვეოდა ხოლმე ამათ და ესენიც წმინლათ ასრულებდენ თავიანთ დაპირებას: სულით და გულით შეველოდენ ყველაფერში და არ აკლებდენ თავიანთ მფარველობას. ხშირათ ისხდენ ხოლმე ესენი მეცნიერების სახლში, ერთათ კითხულობდენ ცხოვრების დიდ წიგნს და ბაასობდენ მასზე, თუ რა უნდა გაეკეთებინათ კიდევ გასაბედნიერებლათ ქვეყნისა; მოსასპობათ იმ ათასწიარ გაჭირვებათა, მწუხარებათა, სნეულებათა, ტანჯვა-ვაებათა, რომელნიც ყოველი მხრიდან შემოხვევიან დღევანდელ კაცობრიობას და მწარეთ სულს უხუთვენ მას...

ფ ა ლ ა ვ ნ ე ბ ი

I

მალთან მკვეხარ ვინმე იყო ჰატარ გოგლი.
ვინ იცის, კვეხნა თავის დღეში აზრათაც არ
მოსვლიყო, რომ თავის დედისაგან არა სმენოდა მუდამ
დღე, მუდამ საათს:

„უჰ რა გძირია ჩემი შვილი, ენაცვალოს დედა, რა
ღონიერია, შესედეთ ამის ტატუებს (უჩვენებდა იმის მსუ-
ქან დარგვალეულ ხელ-ფეხს) გოლიათს არა ჰგავს! შე-
მოეგლოს დედის მუშუები თავის ტუბილსა. ვინ გაუძლებს
ჩემს ფალავანს, ჩემს რკინის კანეტელა დეე-გძირსაო!“

გოგლიამაც წარმოიდგინა თავის თავი გძირათ. ეგო-
ნა დედანემის სიტყვები — ჭეშმარიტია, მართლა ჩემი მო-
ძრევი აღარავინ იქნებაო.

თვითონ სიარულშიაც შეამჩნევდით, რომ თავის ღო-
ნეს განხვენებდათ. რაც ძალი და ღონე ჰქონდა გადააღა-
ჯებდა ხოლმე, რომ მნახველს ეთქვა: „აბა, უეურეთ, რო-
გორ შორს აბიჯებს, რა ბიჭია გოგლიათო!“

ხანდახან ისე გადიხანხებოდა ხოლმე, რომ მეორე
ფეხს ვეღარ გადიტანდა და იქვე ჩაქოქდებოდა.

— უი, ქა, გენაცვალე! — გამოქანდებოდა შემინებული
დედა — ლაჯებში არ გაიყარო! ახვენებდა გოგლიას და წა-
მოიყვანდა.

ამით არ გათავდებოდა იმისი სიკვირე.

ბალიძსე დაწოლილ კატას დაავლებდა ხელს და მი-
 არბენებდა დედისკენ.

— უუუუე, დედა, უუუუე! ვითომ ნახე, რა ბუმბუ-
 ლივით ავიტაცეო!

— ჭო, კენაცვალოს დედა. შვილო, რა კეუბნები,
 დეკვი ძევეხარ! და ჩაიკრავდა გულში გამარჯვებულ შვილს,
 რომელიც თავმომწონეთ გადმოხედავდა დამარცხებულ კა-
 ტას.

წაღას იპოვნინდა ტახტ ქვეშ, თუ ლიტრას ჩაგიდა-
 სთან გადადგმულს, მოათრევდა დედისკენ, — აბა, რა ღონი
 ერი ვარო. საწყალ ძამალს იმისგან არ ჭქონდა მოსვე-
 ნება: საუივრები სულ დაგლიჯა, სოკი ახლაც ქუდის სა-
 ნაპირში ერჭო.

მიეპარებოდა ხოლმე გაბერილს ძამალ ინდოურს და,
 როცა ბოლო გაძლილი დაშვებულ მხრებს მიწაზე მია-
 ფხაკუნებდა, გოგლია ბოლოში წაეკანებოდა დასაჭერათ.

მაშინ უნდა კენახათ იმის სიცილი, როცა ინდოურს
 უკან-უკან მოათრევდა ბოლოთი და ფეხით მიწას მოაკა-
 წვრინებდა.

ისეთი ხარხარებდა ხოლმე, ისეთი, ისეთი, რომ...

მაგრამ ეს ინდოურთან ბრძოლა სძირათ ტირილით
 გათავდებოდა ხოლმე, თუ მარჯვეთ ვერ შესვდებოდა გო-
 გლია, განსე არ ექნებოდა ფეხები გადაგმული, გამფთხა-
 ლი ინდოური გაიწევდა ხოლმე და გოგლიც პირქვე წა-
 მოუენჭალებდებოდა, (წამოუირავდებოდა), წაჭკრავდა ცხვირს.

მაშინ უნდა კენახათ თვალცრემლიანი, ცხვირ-გასიე-

ბული, დაშვრელი ეიუკით ბღრიალით გასწევდა ხოლმე ტუსტუსით დედისკენ.

— ვინა სცემა ჩემ შვილს? ვინა გცემა ჩემო შვენეორო? მითხარ გენაცვალე? დაცადე ინდოურო, შენ თუ შეგარჩინოს თავის გაბიბრუება. ჭნასავ მაგ ჩინჩლოზე გეხედებოდეს.

II

ძალიან გაითქვა გოგლიას გმირობა. სადაც კი გაივლიდით, სულ იმის გმირობის ამბავი ისმოდა. მოლექსეებს ღექსიც კი გამოეთქვათ, აი, ის ღექსიც:

ამირანივით გაითქვა
 მსულ ღუნიაზე გოგლია,
 არწივს მითით ჩამოფრენილსა
 მხოლოთ ფრთეები აკლია;
 ეს ქათამ-ინდოურები
 სუ ზარკებივით ათრია.

ქათმები წუხდენ: ლამის ჩვენს მამალს ეივლი დაავიწედეს, მაგის შიშით, ბაიათი ვეღარ აუწევიაო.

— ჩვენი მამა—მამალი ვეღარ იფხორება, გოგლიმ ფთუ-ბოლო გააკლიჯაო, კივკივებდენ ინდოურები.

— ერთს ადგილზე აღარ მასვენებსო, ჩიოდა წაღა, ჭიანჭველის გუდასავით დამათრევსო. აღარ ვიცე სად მოვაფარო თავიო.

მხოლოთ ერთს ოჯახს არ ეშინოდა გოგლიასი. აინუნშიაც არ მოუდიოდათ იმის ტრიაბასი და ბაქი-ბუქი.

ეს იყო უურძას ოთხი ჰატარზ ლეკვი.

ამათი გოდორი კუთხეში ეკიდა და თითქმის მთელი დღე და ღამე გოდორში ჩაკეებულ ჩალაზე იწვეწ. გოგლიას ერთხელაც არ მოსვლია ფიქრათ იმათი დახედვა.

სანამ ჰატარები იუვენ, ლეკვებისა მხოლოთ კენესა და წკაწკავეი ესმოდა ხოლმე, ახლა კი, როცა მოიხარდენ, გოგლის ბრახა-ბრუხზე ამოცვივდებოდენ ხოლმე გოდორიდან და გააბამდენ ეეფას.

დიდხანს ითმინეს იმათ გოგლიას კვენა-ტრახასი.

— ერთი გედუხტეთ მაგ გოგრას და სულ კუდით ქვა ვასროლინოთ, რო ტრახახობს, რასა ტრახახობს, და ემუქრენ ლეკვები.

III

არ ვიცი ჰირველათ ვინ გამოითხოვა, გოგლიამ, თუ ოთხმა ძმამ ლეკვებმა, ეურძას შვილებმა.

მე მხოლოთ მაშინ ვნახე ჰირველათ, როცა ფალავანი გოგლი გამოვიდა საჭიდარო მოედანზე და გამოითხოვა ოთხივე ძმები.

— თქვენ, ეურდაუჭრელებო, ჩინძეიდან, გამოდით მეიდანზე, გინდ სათითაოთ, გინდა სულ ერთათ, ჰნახავ, სულ კურკებივით დაგაღაგოთ.

— რა ბიჭები ხართ, გამოდით, რაღა!

ის კი არ იფიქროთ, თუ გოგლი სამტროთ ემსადებოდა, არა!

სამტრო რა ჰქონდა, ისე უნდა თავის ბიჭობა ეცუნდა; გოგლის იმათთვის უნდა დაემტკიცებია, თქვენ რომ არაფრათ მაგდებთ, მე ღონიერი ვაჟკაცი ვარო.

არ ვიცი გაგონა თუ ენახა, ფალავნები ტანისამოსს ინდიანო, გოგლასაც სულ ერთიანათ გაესაღნა: ახალუ-სი, შარვალი, წინდა — ჩექმები, ქუდიც კი მოესაღნა, და-მაძმძიმებსო, ერთი ჰერანგის აძარა-და იყო. ასე და ამ გვა-რათ გამოვიდა საჭიდაოთ.

საფალავნოთ გოდრის წინ მდგომი ტახტი აიწინა. ვინიცობაა წაქცეულიყო, ჰატარა რბილათ მანც დაცემუ-ლიყო.

— აბა, მოდით, ჰა, რაღას ელით? ვნახოთ რა ბიჭები ხართ, თუ დაგაღბკეთ, დაგაღბკეთ, თორემ მე ცუდი ბიჭი!

— გეშინათ რას იძალებოთ?

ლეკვები იკვირებდენ, ჰასუსს არავენ იძლეოდა. მხო-ლოთ ფახი-ფუხი ისმოდა.

— თუ არ ამოხვალთ, მე ამოგიყვანთ! მიუსტა გო-გლია გოდორს, ჩაყო ხელი და დაუწყო ერთს წევა.

— მაშ ეგ არის გვითხოვ, გვითხოვ საჭიდაოთ, ბა-ქია გოგლიავ, რაღა? შეეკითხა ერთი მურა ლეკვი.

— აბა, ძმებო, მოძეშეველეთ, ამას ნუ დავაბრივეები-ებთ თავს, ამის ფალავნობა დავახალოთ.

სამი ლეკვი ერთათ გადმოდურენ გოდრიდან და ეე-ფით შემოესიენ გოგლიას, მეოთხე კი შიგვე დარჩა სეი-რის საუურებლათ.

— აბა, მურავ, ჯერ შენ მიდი ხელდახელ, ჩვენ ფეხე-ბში ვეცემით! უთხრეს ბროლიამ და ციბრომ მურა ლეკვს, რომელიც უფრო გულადი იყო.

— არა, ეველანი ერთათ შემოვეხვიოთ, აბა ბიჭებო, ჩქარა, ჩქარა, აღარ დახცალოთ, ზოგი ცალ ფეხში ვეცეთ,

ზოგი მეორეში, ერთი ეკ შევარცხენოთ! ამის თქმა და შეტე-
ვება ერთი იყო.

შემოევინ ფეხებში და ტიტველ კანჭებზე წაავლეს

კბილი. ლეკვების წვრილი კბილები ცოტა არ იუოს ემ-
წვავა გოგლიას, თან კიდევ აირია, ჰირველ შეტევებას ვერ
კაუძლო და მორთო ვვირილი:

— მოიცათ, მოიცათ, უჯეროა, უჯერო, ფხეებს რო მიწვეთ, რა ჭიდაობის წესია, ერთი ხელდასხელ უნდა მოხვიდეთ, ვნახოთ, რას გაჭყიდით!

მურწას ბძანებით ბროლიამ და ციბრომ აუშვეს კოკლია და განზე გადგენ, ჩანძასეებივით ფეხზე შემდგარები, კოკლიაზე იერიშის მისატანათ.

— აბა მურწავ, მოდი შენ ხელდასხელ, რა ბიჭი ხარ, განახავ.

დაეტანა კოკლია მურწას, მოხვია ერთი ხელი ეელზე და ერთიც წელზე.

ბეწონ იბრძოდა მურწა, მაგრამ რადან გაუშვებდა კოკლია!

დაძალა, რაღა, დაძალა მურწა.

— მიშველეთ, ძმებო ბროლავ და ციბროვ! ეძახის გაჭირვებული მურწა. მაგრამ რაღა იძის დამახება უნდოდა, ორივე ძმები ეცნენ მარდათ კოკლიას კოჭებში და ერთს წამს დასცეს ძირსა. წამოიქცა ჰირქვე კოკლია და მურწაც ქვეშ ამოიღო.

— ჰე, ეს ერთი ხომ ძირსა შეავს, იძახის გადიმებული კოკლია და დაუშუჭნია მაგრათ მურწა. საწყალი მურწა ძლივსღა ასეღს თვალებს და სულს ძლივსღა იბრუნებს; უნდა გამოძგრეს, მაგრამ ვერ უდგება. თან წკმუტუნებს და კვანისს.

მურწას დედაც წამოიუნტებულა იქვე და შემინებული შეცქერის თავის მურწას. არ დამიხრჩოს კი იმ კოკლიამ ეს შვილი, რას უშვრება? მაგრამ რა იქნება, სანამ არ გაშველდებიან.

კამარჯვებული ბროლა კვერდში დაეტაკა კოკლიას,

ცობრო ღუნღულებზე შეხატა და წააულო კბილი რბილ
ხორცზე.

— ახლა კი ეძწვაუა გძირსაც.

— გამიშვით, გამიშვით, უვირის გოგლია, გეყოფათ,
კმარა. ძალიან ნუ იკბინებით, ე!

თ. რაზიკაშვილი

/ ძელია და წერო

(ქობის იგავი)

ელამ წერო მაიწვია:
 — „მეზობელო, მესტუმრეო!
 მასპინძლობით ნაქები ვარ,
 ნუ გამკიცხავ, მიკადრეო!“
 წერო მელას დაეთანხმა.

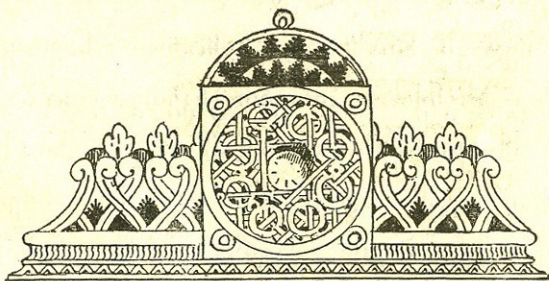
წინ გაუძღვა კუდა მელა,
 ეშმაკური ალერსითა
 მიცუნცულებს ნელა-ნელა.
 რა მივიდენ, მზარეულობს,
 მასპინძლობას მიჰყო ხელი;
 შეჭამადი მოადულა
 რძისა, ისიც მეტათ თხელი.
 მელას მოაქვს ხის ტაბაკი,
 ზედ დაასხა მათი კერძი...
 მზიარული მასპინძელი
 ეშმაკურათ კუდს იქნევდა,
 მიუცუცქდა ტაბაკს გვერდით,
 სლაპა-სლოუპით მიირთმევდა.
 წერომ ტაბაკს ჰკრა ნისკარტი,
 მაგრამ გემო ძლიეს გაიღო;
 რომ ვერა მოახერხა რა,

ჭამაზე ხელი აიღო.
 განზე დადგა, ბუმბულებზე
 თვით გაიწმინდა, ნისკარტი
 თქვა თავისთვის: „ხედავთ, როგორ
 მატყუებს ეს ქორის ბლარტი?!“
 მელამ უთხრა დაცინებით:
 — „რათ არა ჭამ, ნათლი-დედავ?
 მოახლოვდი, შეექეცი,
 გრცხვენია, თუ ვერა ბედავ?!“
 — „გმადლობთ, გმადლობთ, წერომ უთხრა,
 გულ-კეთილო მასპინძელო,
 საჭმლით გული ამისუყდა,
 საკმაოთაც გიახელო.
 ახლა მე გთხოვ, ხვალ დილაზე
 იყავ ჩემი წვეულო,
 ჩემი სიტყვა სიტყვა არის
 საქმეთ გადაქცეულო,
 რომა კეთილ მასპინძლობით,
 მეც ვარ, შენებრ ქებულო,
 არ მიმტყუნო მეც ვიქნები,
 სადილ მომზადებულო“.
 მეორე დღეს, კუდა-მელა,
 მიცუნცულებს მხიარული,
 კარგათ იცის, არ დარჩება
 ცუდათ მისი სიარული.
 რა მივიდა, მიესალმა,
 წერომ მადლი გადუხადა.
 მზარეულობს დინჯათ წერო
 და სადილი მოამზადა.
 მოიტანა გძელი სურა
 მაღალ ვიწრო ყელიანი,
 შიგ ხორცსა ჰყრის, წერილათ დაჭრილს,

მასპინძელი ხერხიანი.
 გვერდს მოუდგა წერო, წყნარათ,
 გძელ ნისკარტით შეექცევა.
 მელა კვირობს, შეცქერია,
 მოაგონდა თავის ქცევა.
 პირში ნერწყვი მოერია,
 ვააჟრჟოლა, გააზმორა,
 ხან გადახტა, ხან გადმოხტა,
 მაგრამ ვერა გააწყო რა!
 — „ნათლი მამავ, რასა ხტუნავ?
 შეექცევი, მიირთვიო!
 თუ ვერა ჭამ, წაბძანდი და
 საღ შენი თქვა, ჩემიც თქვიო!..“
 შერცხვენილს და მოტყუებულს,
 მელას გული დაულონდა:
 „რაც დაეთესე, მოვიმკეო...“
 თქვა და ჩუმათ გამობრუნდა.

მ. ლელაშვილი

ჩ ე ე ნ ი ბ ა ღ ი.

ვენი ბაღი მეძვის ღობით არის შემო-
 სლულული და არა ქვითკირის გალავ-
 ნით, მაგრამ თავის შვენიერი მღებარეო-
 ბით და ნაკეთობით ეველას სსვა ბაღებს

ჭჯობას და ეველას გამჟღელ-გამომჟღელისთვის თვალსაჩი-
 ნო და სანატრელია. მე ძლიერ მიუვარს ჩვენი ბაღი, და
 როგორ არ უნდა შევიფარო, როცა ეველასნაირი ხესილი
 და ვვაჟილები იქ არის და ეველასნაირ სიამოვნებას ვსე-
 დავ და ვგრძნობ. რაც კინდ დაღონებული და გაჯავრე-
 ბული კაცი შევიდეს, იქ ივიწყებს თავის დაზღსა და ან-
 ჩსლობას; ისმენს ფრინველების შვენიერ ჭიკჭიკს, უმსერს
 ათასფერათ გაშლილ ვვაჟილებს და გრძნობს მათ შვენიერ
 სუნელობას, ხედავს ათასნაირ ხესილის ნაყოფს და სიამო-
 ვნებას მათი გემოვნებით. კარგათ ვაკეთებული ბაღი სწორეთ
 ეღების ბაღს მოაკონებს, თითქოს კაცი სიმოთხეშიაო. ვინ
 იფიქრებდა, თუ ამ ადგილას ოდესმე ასეთი შვენი-
 ერი ბაღი გაშენდებოდა, მაგრამ მოწადინებას, მსნეო-
 ბას და ცოდნას ბევრი რამ შეძლებია. ჩემ ჰატარობაში
 მასსოვს ეს ადგილი სრიაკ მინდვრათ ეგდო, მაგრამ შე-
 მდეგში მამამ შემოღობა, შორიდან წყალი მოუგდო ამ
 ადგილს, დაბარვინა, ქვები ამოაუწეინა; საცა ქვიშიანი

ადგილი იყო, ზოგან შავი მიწა დააყრევინა, ზოგან კი ისე დატოვა ლეღვებისთვის და ბროწეულისთვის. იმათ ამ გვარი ქვიშიანი ფიცხი ნიადაგი უყვართო. თურმე სხვა-და-სხვა მცენარეებს სხვა-და-სხვა გვარი ნიადაგი ნდომებიან და ჭეჭვარებია. ზოგანაც მამამ საქონლის ფერი-სასუქი შეაზიდვინა, ზედ უღონო მიწა გააშლევიან და ხელმეორეთ დააბარვინა; დარგო ეველანაირი ხესილები: ვაშლი, მსხალი, ბალი, ალუბალი, ატამი, ჭერამი, ქლიავი, ლეღვი, ბროწეული, თუთა, ხომანდული და სხვა. ზოგი ნერგით, ზოგი თესლით და ზოგიც კურკით. დობეების ჰირათ ჩაურთვა ალვისა და წნორის ხეები. ევავილებიც ძლიერ ბევრი დარგო და სხვა-და-სხვა გვარი ვარდებიც. მთელი დღე სულ იმათ ლოლიობაში იყო, რომ ან სიცხეს, ან სიცივეს, ან ჭიანჭველებს, ან უბრალო ბალახბულახს არ შეეწუხებინა და არ დაეჩაგრა; ეოველთვის რწეამდა. ეოველთვის ასუფთავებდა და როგორც დედა თავის უსუსურ შვილს, ისე თავს ევლებოდა. თურმე მცენარეებსაც ნდომებიანთ დიდი მოვლა და აღზრდა. როგორათაც ცხოველებს, ადამიანებს და ფრინველებს, მცენარეებსაც ცოდნით ავათმეოფობაც.

მოვლა და ავათმეოფობის დროს წამლობა დიდ საჭიროებას შეადგენს. მართალია, მცენარეებს ენა არა აქვთ, რომ ილაპარაკონ, მაგრამ იმათაც იციან სიხარული და მოწვენა — სიცივე და სიცხე და საზოგადოთ ცუდი ჭყერი მცენარეებსედაც ისე ცუდათ მოქმედობს, როგორათაც ეველას სულდგმულზე. გამოკვება იმათთვისაც ისეთ მოთხოვნილებას შეადგენს, როგორათაც ეველას სულდგმულისთვის. მცენარეები თავიანთ ფესობით სწოწინან მიწის

სინოევიერეს და ამით იზრდებიან. ღეროები უსქელდებით როგორც ჩვენ ტანი. ტოტები უდიდდებით, როგორც ჩვენ ხელ-ფეხი. თუ საზრდო შემოაკლდათ მცენარეებს — მიწა და წყალი, მაშინ ისე ჩამოხშებიან და სიკვდილზე მიდგებიან, როგორბთაც კაცი უზუროთ და უწელოთ. ფრინველებს, ცხოველებს და ადამიანებს შეუძლიათ მოიგერონ მტერი, მაგრამ რა ქნას საწყალმა მცენარემ, როგორ მოიშოროს შემოსეული მტერი, ან ჭიანჭველა, ან მატლი. როგორ შეატუბინოს ან სიცხისაგან ან სიცვივისაგან თავისი შეწუხება? კაცი თუ მოუფლის მცენარეებს, თუ ააცდენს ვეფლანაირს მტერს, მაშინ მცენარეები თამამათ გაიზრდებიან და კაცს ასიამოვნებენ. კაცის ამაგი თავის დღეში არ დაიკარგება, — მცენარეებმაც იციან მადლობის გადახდა: ვავილები კაცს შვენიერ სუნნელობას აძლევენ, ხესილი — თავის ნაყოფსა; დიდი ხეებიც — სიცვივისაგან და სიცხისაგან იფარვენ ადამიანს.

მამა ჩემს რამ არ მოეფლო ჩვენი ვავილებისთვის და ხესილებისთვის: თავის დროზე არ მოერწეო, ან ჭიანჭველა არ მოეშორებინა, ან ხეები არ შეეღვა გასამაგრებლათ ჰატარა ნორჩ ხესილებისთვის, მაშინ ბაღი სულ განადგურდებოდა. მაგრამ მოვლის უნარია, რომ ახლა ვეფლა ხესილები ჩვენ ბაღში თამამათ ამართულან და სად ნაყოფსაც კვამლევენ. სხვის ბაღებში რამდენი ხესილია მებაღეების უცოდინარობის და დაუდევრობის გამო მოკუსულ-მოღრეცილები და ნაყოფიც დაჭიანებულები. მოვლა და აღზრდა ცოდნით ვეფლა სულდგმულს უნდა. ნამეტნავათ ნორჩობის დროს, როგორც ბავში, დიდ მოვლას მოითხოვს მცენარე. მოუფლელობით ემაწვილი — მახი-

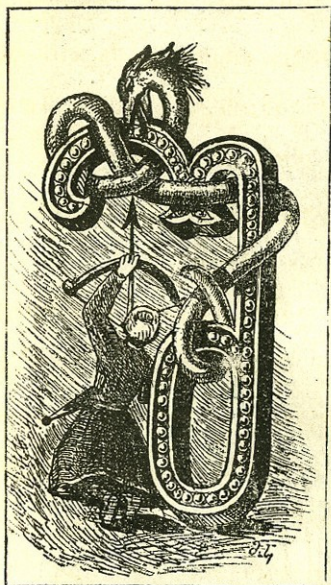
ნჯი გამოდის: კუხიანი, ბრუციანი, კოჭლი და შუბლ-
ჩადრეკილა. აგრეთვე მეხადემ — თუ ხესილის მოვლა არ
იცის, მაშინ აღარც ვვაზილები და აღარც ხესილები გამო-
დის რიგიანი. როგორიხაჯ კაი აღმწრდელთა უხნეო ბავშვები
გასწორონ ღ შეუძლიათ რიგიანი ემაწვილი აღწარდონ, ისეც
კარგი მცოდნე მეხადე მაჟალთჲ ვაშლს ამენობს, ზანტა-
სე — მსხალსა, ბაღდოჯსე — ბაღსა და ბუნებით მწარე
ხესილს ტკბილ გემრიელ ნაყოფს გამოაღებინებს სოლმე.
მეტადრე გასაფხულობით არის შეენიერი, როდესაც სამ-
თრის ძილიდან გამოფხიზლებული იმორებს თეთრ ჩადრს
და მწვანით იმოსება, ბუნებაში სითბო დგება, გაძნარ თო-
ვლიდან მდინარეები წყალს მატულობს, დედამიწას ომნი-
ვარი ადის, ვეკლა სულდგმული ტოვებს თავის სამთრის
ბინას, გამოდის ახლათ აბიბინებულ მინდვრებსე, ნავარ-
დობს და სიამოვნობს.

ჩვენნი ბაღიც ამ დროს იძლება ათას ფრათ თვალი-
სა და გულის გასახარებათ. უცხო ქვეყნიდან მოსული
ფრინველებიც დაჰხარნიან ჩვენ გაშლილ ვვაზილებს და ხე-
ხილებს და დაჭიკჭიკებენ ათასნაირათ. ამ დროს გაცხა-
რებული მუშაობა ვეკლა ბაღებში და ჩვენ ბაღშიაც დი-
ლით საღამომდის დიდი მუშაობა გვაქვს სოლმე: ზოგან
ვბარავთ, ზოგან ვთოხნით, ხესილებს, ვვაზილებს ვასუფთავებთ,
ვახებს ვაწვენთ, ანუ ვწინავეთ და ხესილებსაც ვამენობთ.
მერე მსხალს, ბაღ-აღუბალს ცვივით თეთრი ვვაზილე-
ბი, — ვაშლს, ატამს და ჭერამს კიდე წითელი ვვაზილები,
— მის მაგიერ ხეები გამოიღებს შეენიერ წვანე ფოთლებს და
ბოლოს კოკორი ნაყოფებიც გამოჩნდება, გასაფხულობითვე
დამწიფდება ბაღ-აღუბალი და თუთა, რომელსაც კარეფთ და

შევექცევით და ზოგსაც მუწახათ ვაკეთებთ, ამ დროს ფრინველები აწიან ჩვენი ბაღ-აღუბლის და თუთების დაუზატიუბელი სტუმრები; ჭიკჭიკი და გალობა გააქვთ. გასაფხულის გასულს იღევა ბაღ-აღუბალი და თუთა. მის მაგიერ ახლა გვიმწიფდება ვაშლი, მსხალი და ქლიავები სულ სხვა-და-სხვა გვარისა; უურძენშიაც თვალი შედის და საფხულის გასვლამდის ინიც გვესწრება. ჩვენ ბაღში რომ კაცი შედის, თვალითა ძღება, რომ სედავს ათასნაირ სილს; არ იცის რომელი მოწვევიტოს, რომელი შეჭამოს. ნამეტანი სიმძიმისაგან ხეხილის ტოტები სულ ძირს აწიან დაწეული. შემოდგომაზე რთვლობის დროს კაი სანახავია ჩვენი ბაღი, მეზობლის ემაწვილები სინარულით დაერევიან და კალათებს ავსებენ ხილით. ეველა ამხადებს სამთრისთვის აკიდოებს და ჯაგნებს. მუშებსაც დაკრეფილი უურძენი გოდრებით მიაქვთ და საწნახელში ჰქრიან, შემდეგ ფხით დგებიან და წურვენ. ქვევრებში ღარსე ჩამოხრიალებს ტკბილი უურძნის წვენი. ხილისაგან ცარიელდება ბაღი. ხილს ვიღა ჩივის შემოდგომის გასვლამდის ევავილებიც ჭკნება და ხეხილს ფოთოლი აღარ რჩება. შვენიერი წვანე ფოთლები უდროთ უბერდება, უევითლდება და ძირს ცვივა. სამთრის დამდევს ერთი ფოთოლიც აღარ რჩება ხეზე. თუ შემოდგომაზე დაბურულ ხეებში კაცსაც ვერ შენიშნავდით, მაგიერ სამთარში კატიტვლებულ ხეხილებზე ჩიტსაც კი სედავთ. რამდენათ საფხულობით და შემოდგომობით მდიდარი და შვენიერი და სანადმოვნობა ჩვენი ბაღი, იმდენათ სამთარში ღარბია და მოსაწეენი.

რძიანა მცენარეები

არზანდელ „ჯეჯილის“ მესუთე ნომერში, რძიანა მცენარეებზე მქონდა საუბარი. ახლაც ის რძიანა ხეები უნდა გაკაცნოთ, რომელნიც რეზინის და გუდაპურჩას გვაძლევენ.

რეზინის ყველანი იცნობთ – რამდენჯერ გიხმარიათ ყარანდაშით დაწერილის წასაშლელათ. ზოგს აკი რეზინის კალოშებიც გაცვიათ.

ბევრისაგან გამოგონია, რომ რეზინი აქლემის ტყავისაგან მზადდებაო, ეს ძლიერ დიდი შეცთომაა.

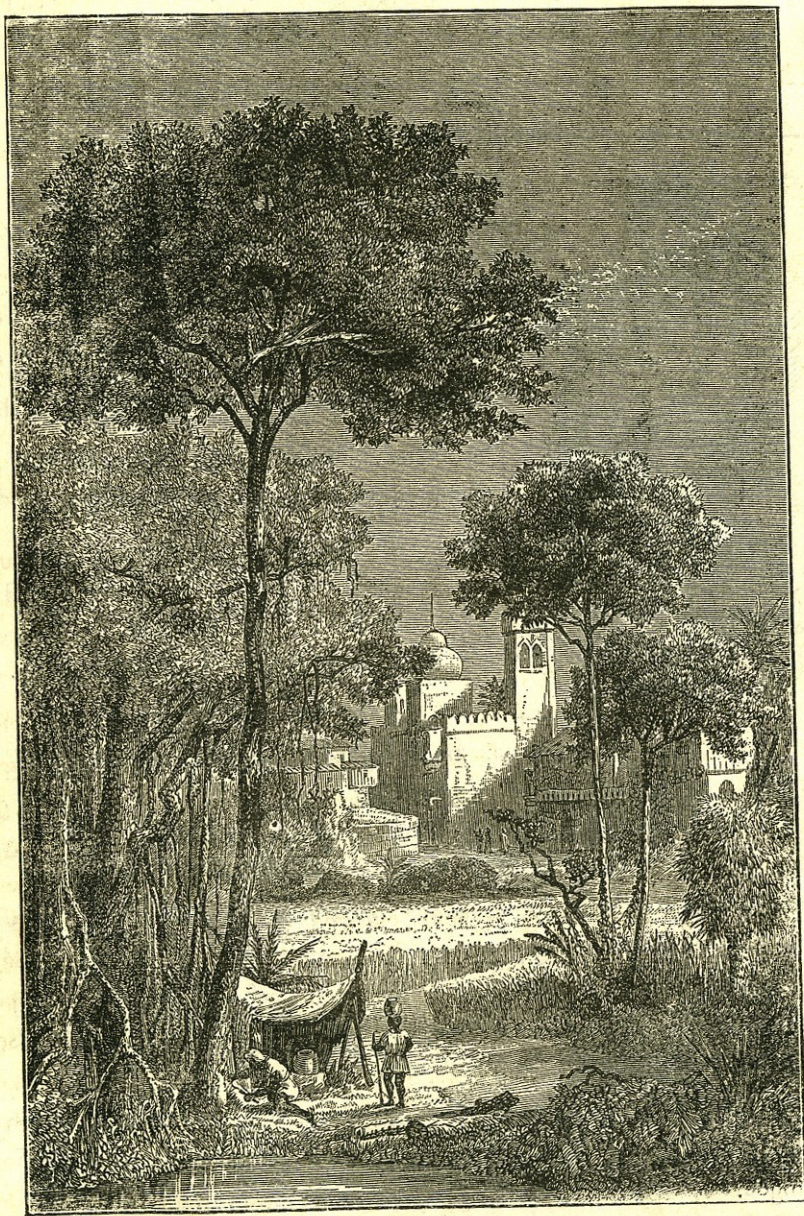
რეზინის მეორე სახელიც აქვს — გაუჩუკს ეძახიან, მაგრამ გუდაპურჩა კი სულ სხვაა, თუმცა რეზინის ძლიერ წაჰგავს.

სამშობლო რეზინის ხეებისა, სამხრეთი ამერიკაა. აქ, მდინარე ამაზონის თვალთ უწვდნენ ხეობაში და იმის ტოტების ფართო ღელეებში, ბლომათ იზრდებიან რეზინის ხეები, რომელნიც თავიანთ სიშვენიერით, საუცხოოთ ასურათებენ მდიდრათ შემკულ მალნარებს და ბუჩქნარებს.

რეზინის ხე ფიჭვივით ტან აყრილია, ზოგი ორმოცი ადლი სიმაღლე იზდება და ტოტებსაც მხოლოთ კინწეროში გვირგვინივით იკეთებს.

ამ ხეების კანი სავსეა რძიანა წვენით, რომლისაგანაც იქაური ველური ხალხი უხსოვარ დროიდან ამზადებდენ ჭურჭელს, ფეხთსაცმლებს და ჩირალდნებს, აგრეთვე კალათებს გალესდენ, რომ

წყალმა არ შეატანოსო; ზოგნიც რეზინიდან რკინასებრ მაგარ ტარებს უკეთებდენ ცულებს და სხვა-და-სხვა საომარ იარაღებს.

რეზინის ხის რძიანა წვეწვს სულ ადვილი მოხერხებით აგროვე-
 ვებენ: ხეების ღეროებზე ძირიდანვე აყოლებულ კანს აქა-იქ ღრმით

ჩხელეტენ. საიდანაც მაშინვე რძიანა წვენი გადმოდის და იქვე შედგმულ ჯამებში, ან ნატეხრებში გროვდება.

ერთ დიდ ფოსოდან (ნაჩხელეტიდან) დღეში 16 მისხლამდე რძე გროვდება, ასე რომ ერთი და იგივე ხე ძლიერ ბევრ რძეს იძლევა, რადგან შეიძლება ძირიდან ავყვეთ და თითქმის კინწერამდე ყოველ დღე ხელ-ახლათ დაეჩხელიტოთ.

რთველი აპრილის თვიდან იწყება და ვიდრე ნოემბრამდე აგროვებენ რძიანა წვენს; დანარჩენ თვეებში კი ხე ისვენებს.

ბრაზილიის რესპუბლიკის ჩრდილო მ.რივ ერთი დიდი პროვინცია არის შაჰა, მარტო ამ მხარეში 25,000 კაცი მთელი წლობით მუშაობს—უკლის რეზინის ხეებს და აგროვებს მათგან რძიანა წვენს. ერთ მოხერხებულ მუშას ადვილათ შეუძლია დღეში ასი ხიდან აიღოს რძე.

ახლათ მოგროვილ რძიანა წვენს ბოთლებს მზგავს თიხის ყალიბებზე ასხმენ და იქვე ცეცხლის ალზე ახმობენ, რის გამოც ეს თეთრი რძე კომლისაგან შავდება. ამ გვარათ იმდენჯერ წაუსმენ და ახმობენ ვიდრე ყალიბზე თითის სისქეთ მაინც შეახმება, მერე თიხის ყალიბებს ამსხვრევენ და რეზინს ნამტვრევებისაგან ასუფთავენ. ამ გვარათ მომზადებული ნედლი რეზინი პარკებს ჰკავს. ზოგან კი ისეთ ყალიბებში ახმობენ, რომ აგურივით პტყელი გამოჰყავთ.

ასე თუ ისე მომზადებულ ნედლ რეზინს ყოველ წლივ ნახევარ მილიონ ფუთამდე გზავნიან ევროპის ბაზრებში, ხოლო ფუთი ნედლი რეზინი ორი-სამი თუმანი ღირს, ასე რომ მარტო ევროპის ქარხნებს 12 – 15 მილიონი მანეთის ნედლი რეზინი უნდება, რომლისაგანაც ათასნაირ ნივთებს ამზადებენ ჩვენზე გასაყიდად.

ნედლი კაუჩუკი, ანუ რეზინი რბილი და ადვილათ მოსახრეულია, ამასთანავე რამდენიც გინდა გძლათ გასწიოთ, მაინც ისევ შეიმკუშება და თავის პირველ ფარმას მიიღებს. ფერათ რეზინი მოშავოა და იშვიათათ მოთეთროც ხდება; არა აქვს არც სუნი და არც გემო და ჰაერზედაც არ იცვლება. გაცხელებული რეზინი ძლიერ რბილდება, დუღდება და თითებს ეწებება. წყალში ჩაგდებული რეზინი ატივტივდება ხოლმე, რადგან წყალზე სუბუქია. გაჭრის დროს რეზინის პირები ერთმანეთს ისევ ეწებებიან და უერთდებიან, ამიტომ ან წყალში ჭრიან ან სველი დანით.

თუმცა ოთხასი წელიწადი შარშან შესრულდა, რაც გამოჩენილმა მგზღვემ ქრისტეფორე კოლუმბმა ამერიკა აღმოაჩინა, მა-

გრამ ევროპელებმა მხოლოდ განვილი საუკუნის დასაწყისში (XVIII) გაიციეს რეზინი და მისი ძვირფასი თვისება. ფრანგმა გამოჩენილმა მეცნიერმა დელა-კონდამინმა (De la Condamine) პირველმა ადგილობრივ მეცნიერულათ გამოიკვლია რეზინი და მისი თვისება და მაშინათვე აცნობა საფრანგეთის სამეცნიერო აკადემიას. მაგრამ თითქმის მთელმა საუკუნემ გაიარა, ვიდრე ევროპის მეცნიერებმა რეზინი რაშიმე გამოიყენეს, მხოლოდ ის კი გაიგეს, რომ ყარანდაშით დაწერილი ადვილათ წაიშლებოდა რეზინით.

მხოლოდ 1820 წლიდან იწყება რეზინის ნამდვილი შემუშავება და მოხმარება. ამ დროს ნაღვრმა გამოიგონა მანქანა რეზინისაგან ძაფების მომზადებისა და ქსოვისა. მაკინტოშმაც მთელი ევროპა მოჰტენა თავის მოგონილ წყალშეუვალ რეზინის წამოსასხმებით. ყველაზე დიდი სასწაული კი მაშინ მოხდა რეზინის მრეწველობის ისტორიაში, როდესაც 1843 წ. ინგლისის მექარხნემ ჰანკოკმა (Hancock) აღმოაჩინა, რომ როცა რეზინი ძლიერ ცეცხლზე გადნობილი გოგირდში მოიქნება, მაშინ სხვა თვისებას შეიძენს ხოლმე—ცოტას უზამ გოგირდს, მაუდივით დარბილდება და რა ნივთაც გინდა მოამზადე, თუ ქარბათ შეაზილე გოგირდი, მაშინ რეზინი რქასებე მაგარი გამოდის, რომლისაგანაც ამზადებენ სხვა-და-სხვა მაგარ ნივთებს, ასე, რომ იქ, საცა წინეთ ხე და რქა იყო საჭირო, ახლა მაგარ რეზინს ხმარობს, უფრო სახეიროდ და გამოსადეგათ თელიან.

ამ ჭამათ ისე გამრავლდა რეზინისაგან გამზადებული ათასნაირი ნივთების ხმარება, რომ ყველა გამოჩენილ სახელმწიფოებში რამდენიმე რეზინის ქარხნებია გამართული, რომელთა ალებ-მიცემობა მილიონობით აღირაჯება. ამისთანა დიდრონი ქარხნები შეიძლება დავასახელოთ: ამერიკის შეერთებულ შტატებში, ინგლისში (ლონდონი, ლეიჩესტერი და ნოტინჰამი), გერმანიაში (ჰამბურგი, მანჰეიმი და ბერლინი), ავსტრიაში (ვენა), საფრანგეთში (პარისი) და რუსეთის სატახტო ქალაქ პეტერბურგში.

პეტერბურგის რეზინის ქარხანა მარტო კალოშებს ყოველ ცისმარე დღეს ოცი-ათას (20,000) წყვილს ამზადებს! პირველ ხარისხის კალოშებს ძირებზე არწივს და წითელ დამლას ადებენ, ხოლო მეორე ხარისხისა უნიშნონი არიან. ცოტაოდენ ნაწილს (10%) ამ კალოშებისას საზღვარ გარეთაც ისტუმრებენ: შვეციაში, ნორვეგიაში, გერმანიაში და ავსტრიაში.

ქრისტე-ერმის დევნა.

რისტე რომ ბეთლემში დაიბადა, აღმოსავლეთისაკენ ერთი საკვირ-ველი ვარსკვლავი გამოჩნდა. იქა-ურმა სწავლულებმა (მოკვებმა), რომელნიც ვარსკვლავთ-მომრბობას თვალ-ყურს ადევ-ნებდენ, მისვდენ, უთუოთ სადღაც

ქრისტე დაიბადაო. ადგენ, წამოვიდენ იქით, საი-თაც ვარსკვლავი მოჩანდა და მივიდენ იერუსალიმის ქა-ლაქში. რადგანაც ამ ღროს ვარსკვლავი დაიძალა ღრუ-ბელში, იმათ იერუსალიმში კითხვა დაიწვეს: „სად არის ახლათ შობილი მეფე ურიათო?— ჩვენ ვიხილეთ ვარს-კვლავი მისი აღმოსავლეთით და მოვედით, რომ თაყვანი ვცეთ მასო“.

იმ ღროს ურიების მეფეთ იყო ირ ო დე. როცა მან ეს ამბავი გაიგო. ძლიერ შეშინდა, ასე ეგონა უკუნურს, ქრისტე თუ გაიხარდა, მეუობას წამართმევსო. მაშინვე და-

იბარა სწავლული ურები და ჰკითხა: „სად უნდა იშვას ქრისტეო?“ მათ მოახსენეს: — „ბეთლემშიო“. მაშინ იროდემ ისინი დაითხოვა, მოიხმო მოკვები, გამოკითხა როდის იხილეთ ვარსკვლავიო, გაისტუმრა ბეთლემში და დაავალა მათ: „წადით, გუჟმოდგინეთ ეძებეთ ქრისტე და როცა იპოვოთ, შემატუობინეთ, მინდა მეც თაყვანი ვცემ მასო“. ის კი არა, იმ ბოროტს მისი მოკვლა უნდოდა.

მოკვები წავიდნენ ბეთლემს. როგორც კი იერუსალიმიდან გამოვიდნენ, ვარსკვლავი ხელახლათ გამოჩნდა ცაზე, თითქო წინ მიუძღოდა მათ და დაადგა თავზე იმ გამოქვამულს, სადაც ახლათ მობილი ქრისტე იწვა. მოკვებს ძლიერ გაეხარდათ.

გამოქვამულში რო შევიდნენ, იქ დახვდათ ღვთისმშობელი მარიაძი, იოსები და ახლათ მობილი ქრისტე. მოკვებმა მუხლი მოიყარეს, თაყვანი სცეს და ძვენიც მიაერთვეს.

როცა დაბრუნებას აპირებდნენ, ღმერთმა ამხილა მათ ძილში, იროდესთან არ მისულიყვენ და არ ეცნობებინათ. ამიტომ მოკვები სხვა გზით დაბრუნდნენ თავიანთ ქვეყანაში.

იმავე ღამეს ანკელთსი გამოეცხადა იოსებს ძილში და უბძანა: „ადექ ჩქარა, წაიყვანე ეძაწვილი და დედა მისი ეგვიპტეში და იქ იყავით, სანამ მე არ გიბძანო დაბრუნებაო“. იოსები სჩქაროთ ადგა, მოემზადა, წაიყვანა მარიაძი, ქრისტე და ღამით წავიდა ეგვიპტეს.

იროდე კი ამ ღლოს მოკვებს ელოდა. მაგრამ როცა დარწმუნდა, რომ იმათ მოატყუეს, საშინლათ გაჯავრდა. სხვა რო ვერა გააწუო რა, გაგზავნა ბეთლემის კაცები და უბძანა: სულ ერთიანთ გაქლიტეთ, როგორც ბეთლემში, ისე ეველა მასლობელ სოფლებში, ახლათ შობილი ვაჟები, ვინც კი ორი წლის მეტი არ არიანო. ის ფიქრობდა მათ შორის უსათუოთ ქრისტეც მოჭეუებოდა. ბეთლემში საშინელი ტირილი და გოდება გახდა. იროდესაგან

გაგზავნილი კაცები უსტებოდენ ეველას ოჯახში, საბრალლო დედებს გულიდან გლუჯდენ საუკარელ ძვილებს და

ხოცავდენ. ამ სახით თოთხმეტი ათასი მეტი ემაწვილი
 ვაწევიტეს. მაგრამ მტარვალის სურვილი მანც არ აღს-
 რულდა და ქრისტე გადარჩა.

ამას შემდეგ დიდი ხანი არ გასულა, რომ იროდე
 საძინელი სენით გახდა ავით და წვალებებში ამოხდა სუ-
 ლი. მის სიკვდილს შემდეგ, ანგელოზი ხელახლათ გამო-
 ეცხადა ძილში იოსებს და უბძნა: „ადექ წაიფვანე ქრის-
 ტე და დედა-მისი და ისევ დაბრუნდი უკან, რადგან მო-
 კვდა ის, ვინც ქრისტეს სიკვდილს ეძებდა“. იოსებმაც წა-
 მოიფანა ქრისტე და ღვთისმშობელი, მოვიდა გალილიას
 და დაბინავდა ნაზარეთის ქალაქში.

გ. წულტუბელი

გულ-წრფელი პასუხი

მე დასავლეთისკენ გადაიხარა. გრილმა ნიავმა სიამოვნებით დაჭბურა და სიცხისაგან განახულმა ბუნებამ გამოიღვიძა. ქალბებიდან საგარაკოთ მოსული ხალხიც გამოიძალა. სხვა-და-სხვა ფერადოვან ტანსაცმლით აჭრელდა არე-მარე. ზოგი ტუისკენ, ზოგი მინდვრისკენ, ზოგიც გორაკებისკენ მიეჩქარება, რომ დატკბეს ბუნების შვენეობით.

ჩვენი ჰატარა ტიტოც არ ჩამორჩენია სსხებს. ის თავისი მოხუცი ჰანით მიეჩქარება ტუისკენ. ჰანა დაჭვირება ერთხის ძველის-ძველ ეკლესიის ჩვენებას და იქ მიდის.

ტიტოს სიხარულს საზღვარი არა აქვს. ხან გაიქცევა, ხან გადახტება, თითქოს განსაცდელი რამ დახვდამო, და არის დიდს ამბავში.

აკერ შევიდენ კიდევ ტუეში. ტიტო დაწინაურდა, ჩამალა ბუჩქში და უნდა თავისი ჰანა ვითომ და შეაძინოს; მაგრამ თითონვე შიშით ცახცახებს, უურებ დაცქვეტილი, ბუჩქიდან ცოცხლათ გამოიუურება.

— ბუ, ბუ! ბღუის ტიტო და თან ჰაპას გამოცქერის, მაგრამ ჰაპა კი, რაღაც ფიქრებს მიცემია და შვილიშვილსაგან შეშინებას არც კი იმჩნევს.

— ხა, ხა, ხა! გაიკასკასა წკრიალა ხმით ტიტომ და გამოვარდა ბუჩქიდან, რა დაინახა, რომ ჰაპას მისთვის არ მოუცდია.

— აი, შე ცეცქო, შენა! უნდა შეგეშინებოე კანა?! უთხრა ალექსიანად ჰაპამ. ტიტომ ერთი კიდევ გაიკასკასა და მოჭკურცხლა.

ტეეზე შეენიერი ბილიგი მიდიოდა. ტიტოც გაჭევა ამ ბილიკს, მაგრამ ჰაპას კი თვალს არ აშორებდა.

— უი! დაიძახა უეცრათ ტიტომ, შედგა და მიძავალს ჰაპას დაუწყო ცქერა.

— ხიდი, ჰაპილო, ხიდი! ჰევიროდა ტიტო. ჰაპაც მიუხლოვდა.

— რა არის, შვილო, რად დადექი. ჰკითხა ჰაპამ ტიტოს.

— ხიდა, ჰაპა, ხიდი.

— ხიდაა?!

— დიახ, ხიდაა და მერე რა წკრილი, ნეტა, როგორ უნდა გავიდეთ?— ჰკითხა ტიტომ და ჰაპას ცქერა დაუწყო.

— ჰო, ძნელია, შვილო, ამ ხიდზე ისინი გადიან, ვინც ფოველთვის ძართალს ლაპარაკობენ. — უთხრა ჰაპამ, — როდესაც მიუხლოვდა ხიდს და შვილიშვილს დაუწყო ცქერა.

ტიტომ ჯერ აათვალიერ-ჩათვალიერებ სიდი და მეტე ზაზას ნაღვლიანათ შესედა.

— რაო, ტყუილი ხომ არ გილზაზარკინია? დავეითხა ზაზა ჩაფიქრებულს ტიტოს.

— არა, ოდნავ წამოიკრინა ტიტომ.

— ძაშ, აბა გავიდეთ — უთხრა ზაზამ და წაავლო ხელი ტიტოს სიღსე გასაუგანათ.

-- არა, ზაზაჯან, არა, ახლა ნუ... მეტე... როდისმე... აგე მსეც... დაგვიანდება... ხმის კანკალით თქვა ტიტომ და თავი ჩაღუნა. ამ სიტუებზე ზაზამ ოდნავ გაიღიმა და ხმა ამოუღებლივ გამობრუნდა. ტიტოც მთელი გზა ზაზას აღარ მოძორებია და დაღონებული გვერდით მიდევდა.

ნიკო სუცესიშვილი

ინდოეთის ძაღვები

(იგავ-არაკი ლესინგისა)

უნდა გითხრათ, რომ ნამდვილი ძაღვები მხოლოდ ინდოეთში უოფილან! უამბობდა ერთი ძაღლი თავის მეგობრებს. მე თითონ ვნახე, რომ ლომისაც კი არა ჰქმინებიათ და წამოაგდებდენ ხოლმე მას.

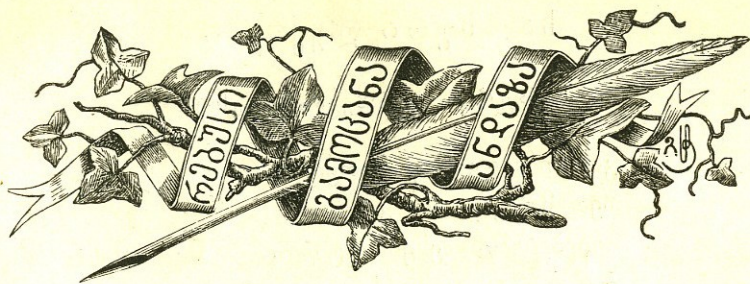
ნადირობაში გამოცდილმა ძაღლმა ჰკითხა: „ძე, ერევიან კიდევ ლომს იქაური ძაღლები?“

— ეგ არ მინახავს. მაგრამ მაინც სულ ერთია, შენ წარმოიდგინე: ძაღლმა გაბედოს და ლომი წამოაფთხოს!

— ჰოო, თუ ლომს ვერ ერევიან, მაშ შენი ნაქები ინდოეთის ძაღლები ჩვენ ვერ გვეჯობნებიან, სამაკიეროთ ჩვენსეუკუნურები კი უოფილან.

აღ. ბარნოვი.

ანდაზები

(დავით გურამიშვილიდან)

1) ჭკუა პურია სახითა, მჭამელთა შესარგებელი,
ცოდნა და საქმის ხმარება—მარლილი დასაწებელი.

(წარმოდგენილი თ. რაზიგაშვილისაგან)

2) გამრჯელ ხარს ალო არ აკლია.

გამოცანები

(წარმოდგენილი ივ. ახალშენაშვილისაგან.)

უკანიდან მოგიარე, მოგიგონე ხერხებიო,
ავიღე და შემოვაწყე ორივე ჩემი ფეხებიო.

წისქვილის კარს წაკიდებულან ჭაკი, ჭუკი და ჭიკარტი,
ყვაფი გასაშველელბათ მირბის, თან მიაქვს თავის ნისკარტი.

აქეთ ქედი, იქით ქედი, შიგ ლომი მოგორაობდა.

ოთხი ოქრო, ოთხი ვერცხლი, ოთხი ბოლო დროს რკინა,
იმისი გამომცნობელი ერთი წამოდგეს წინა,
ან ის უნდა გამოიცნოს, ან დამპატიყოს შინა.

ხ ა ლ ხ უ რ ი ლ ე ქ ს ე ბ ი

(ჩაწერილი ღ. ნახუცრიშვილისა)

კახურო ღვინოვ წითელო,
 ზედ მოჭედილო კულაო
 პილპილით შენელებულო,
 როგორ დაგლიო სულაო.

ჩაეარდი საგონებელსა, ვით რომ კამეჩი მორეესა,
 ვიწვე და ვერ ამოვსულვარ, ვაი მე, ჩემსა ღონესა!

(წარმოდგენილი თ. რაზიკაშვილისაგან)

ღვინობისთვე რო დადგება, ვენახში გაჩნდება რთველი,
 იწურება ყურძნის წვენი, ღვინო არის მეტათ ბევრი,
 დამიძახეთ ვაჟკაცებსა, გამორეცხონ საწნახელი.
 მოამზადონ ღვინისათვის, ქვევრებს მოუღერონ ყელი.
 პატარა, რომ შემეყავდება, საკლავს დაედება ფერი.
 ქორწილობაც მაშინ არის, ბიჭი იყოს, გოგო ბევრი.

გიორგობისთვის ღამენი გრძელია და მეტათ ბნელი.
 მაინც არა კეთდება რა, ქეიფს და ღზინს მივყოთ ხელი.

J ზ ე მ ა

(წარმოდგენილი მ. ლულაშვილისაგან)

ზოგ-ზოგთ რა უშავთ ელით ზატხული!
 გარშემო სევდა შემოგეწოლია.

ა კ რ ო ს ტ ი ს ი

(წარმოდგენილი მისგანვე)

შურით შეხედა სიცივემ, სითბოს,
 ეპა, მოგეშორდა ჩვენი ზატხული,
 მაგრამ დრო დადგა ნაცვლათ მდიდარი,

ოჯახს გვიკვებავს, გვიხარის გული.
 დაბა სოფლებში რთვლები გათავდა,
 გაყვითლდა ტყეცა ტურფათ მორთული.
 ოჰო, განშირდა სოფლათ ქორწილი,
 მორთეს ლხინიცა, ცეკვა, ფერხული.
 აჰა, ზამთარი მოგვიანლოვდა,
 არ ელონობ, მოვა კვლავ გაზაფხული.

(მსგანვე წარმოდგენილი)

ნეტარი სული,
 ბრძენი განთქმული,
 არა ცხოვრებით განარებული,
 რუდ ღვრიდა ცრემლსა,
 აფრქვევდა ცეცხლსა
 თვის საქართველოს მოშორებული.
 აგერ სად მოკვდა
 შური გულს მოხვდა,
 ვისთანა გერჩება მიცვალებული.
 ინდომეს ქართველთ,
 ლოცვით იქ მიმსვლელთ,
 იქმნა მკვდრეთითა აღდგინებული!..

ციფრებით ამოცანა

(წარმოდგენილი ელიკოსაგან)

ამ ციფრებს უნდა მოერგოს რომლისამე ქართველი პოეტის
 გვარი და მისდა შეთანხმებით სხვა სიტყვებიც ამოიკითხება

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8.—ქართველი პოეტის გვარი.
1. 4. 7. 8.—ხანი.
1. 8. 5. 2. 7. 8.—ფერი.
5. 2. 5. 3. 8.—მეორე ფერი.
4. 3. 5. 8.—რიცხვი.
5. 8. 5. 8.—ხელის ნაწილი.
1. 2. 3. 8. 7. 8.—ბარათი.
2. 5. 4. 3. 8.—სახელი.

შ ა რ ა დ ა

(წარმოდგენილი უ. მკვიმელისაგან)

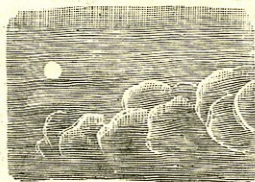
პირველი არის ფრინველი
 გარეთ მავალი ლამითა,
 თავს იკვებს მანე ბუზებით
 და ჭია-ლუას ჭამითა.
 მეორე მთელი ერაა,
 მაგრამ არ გეტყვით რომელი
 ჩვენშიც ბევრია მრავალი
 აქ საცხოვრებლათ მდგომელი.
 მთელი კი დილის ორთქლია,
 წყლიდან ამდგარი ბოლია,
 ჩვენს მთა-ბარს იგი შევ-ზეწრად
 მრავალჯერ ჩამოსწოლია.

რ ე ბ უ ს ი

(წარმოდგენილი სიღნაღ-დან „ქართველისაგან“)

100' ა

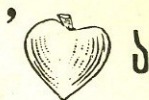
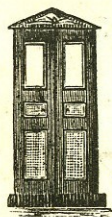
100' ბ

რ

ს არა და

№ V გამოცანების ახსნა:

1) ნამგალი 2) ქარი 3) მაკრატელი 4) ბამბის კარავი.

შეკითხვა: მდინარენი: ფრონი, ლიხვი, არაგვი, თეძამი.

სამათემატიკო გამოცანა: ქართველმა ჩამწერივამ შიგ მსხდომნი ამ რიგით: პირველათ 4 ქართველი. მეორეთ 5—სპარსელი. მესამეთ 2—ქართველი, მეოთხეთ 1—სპარ. მესუთეთ 3—ქართველი. მეექვსეთ 1—სპარ. მეშვიდეთ 1—ქართ. მერვეთ 2—სპარსელი. მეცხრეთ 2—ქართველი. მეათეთ 3—სპარს. მეთერთმეტეთ 1—ქართ. მეთორმეტეთ 2—სპარ. მეცამეტეთ 2—ქართ. მეთოთხმეტეთ 1—სპარსელი.

აკრესტიხი: 1) ზაფხულია. 2) ი. დავითაშვილი.

შარად: ნამგალია.

რებუსი: თეთრი კბილი შავი გული.

რებუსი ახსნა ბოსტნის სკოლის შეგირდმა ანა ჯოხაძემ.

რედქტორ-გამომცემელი ან. თუმანიშვილი-წერეთლისა

სამეცნიერო და სალიტერატურო ნასატებიანი კაზეთი

„კ ვ ბ ლ ი“

გამოვა 1895 წელს ყოველ კვირაში ერთხელ ერთიდან სამ თაბახამდის

რედაქცია ყოველ ღონისძიებას ხმარობს გააუმჯობესოს შინა-არსი და სახე გაზეთისა, ამ განზრახვით მან დაიბარა პეტერბურგულად მრავალი საუკეთესო ცინკზე და სპილენძზე მოჭრილი მხატვრობა.

გაზეთი წლიურად ღირს გაუგზავნელად 7 მანეთი, ხოლო გაგზავნით 8 მანეთ. ნახევარის წლის გაუგზავნელად 3 მან. 50 კაპ., გაგზავნით 4 მანეთ. სამი თვისა გაუგზავნელად 2 მანეთ, გაგზავნით 3 მანეთი. თითო ნომერი აბაზად.

ხელის-მოწერა მიიღება

ტფილისში არწრუნისეულ ქარვასლაში: „ქართულ სახალხო სამკითხველოში“, „წერა-კითხვის საზოგადოების კანცელარიაში“ და თვით „კვალის“ და „ჯეჯილის“ რედაქციაში. (Артилер. ул. д. Тамамшева, возле кадетского корпуса).

ქალაქს გარეშე ხელის-მომწერთა შეუძლიათ მიმართონ: ქუთაისში: თ. კირ. ბეჟან. ლორთქიფანიძესთან და ე. ბეჟანეიშვილისა და ძმათ წერეთლების წიგნის მაღაზიებში:—ბათუმში: მათე ნიკოლაძის ყურნალ-გაზეთის სააგენტოში და პავლიონში გერ. კალანდაძესთან. —ზაქაში: ესტ. ამაშუყელთან. —გორში: ზაქარია დავილოვთან და ეკ. ფურცველაძესთან—უგრილაში: თ. ხუსკივაძესთან, —საფსესეკში და ოსურგეთში: კ. თავართქილაძესთან. —ჩოხატაურში: მან ჯიბლაძის წიგნის მაღაზიაში. —სახსერეში: ყარამან ჩხეიძესთან. —თელავში: მ. ცისკარაშვილთან.

ვინც „ჭეჭილას“ და „კვალს“ ერთად დაიბარებს, მათთვის წლიურად ეღირება გაუგზავნელად 10 მან., ხოლო გაგზავნით 12 მან.

კერძო განცხადება დაიბეჭდება სხვა-და-სხვა ენაზე

„ივერია“

გამოვა 1895 წელსაც

იმავე პროგრამით, როგორც წინაღ.

გაზეთის დაბარება შეიძლება შემდეგი ადრესით:

ტფილისი,
„ივერიის“ რედაქციას
ნიკოლოზის ქუჩა, 21.

და „ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრც. საზოგადოების“
კანცელარ. სასახლის ქუჩ. ბანკის ქარვასლა.

საფოსტო ადრესი.

ТИФЛИСЬ. Редакция „ИВЕРΙΑ“.

1895

„მოამბე“

თვიური ჟურნალი

(წელიწადი მეორე)

გამოვა-ყოველ თვის პირველ რიცხვებში იმავე პრინციპით

ფასი ჟურნალისა გაზაფხვით:

	1 წლით	6 თვით	3 თვით
რუსეთის და კავკასიის ქალაქებში.	10 მან.	6 მან.	4 მან.
საზღვარ გარეშე	13 მან.	7 მან.	5 მან.

ვისაც წლიური ფასის ერთათ შემოტანა ეძნელებათ, შეუძლიათ შემოიტანონ: 1 იანვრამდე - 4 მან., 1 აპრილამდე - 3 მან. და 1 სექტემბრამდე - 3 მან.

ხელის-მოწერა მიიღება ტფილისში, ყურნალ „მოამბის“ რედაქციაში, რომელიც იმყოფება ლორის-მელიქოვის ქუჩაზე № 13.

ქალაქ გარეთ მცხოვრებთათვის ადრესი: Тифлисъ. Редакция „МОАМБЕ“.

ვინც წლიურ ფასს წინ-და-წინ შემოიტანს, მიიღებს კედლის ქართულს კალენდარს 1895 წ--სას.

XXVII. О ПОДПИСКѢ на 1895 ГОДЪ. XXVII Г. ИЗД.
 I. ИЗД. НА ЕЖЕМѢСЯЧНЫЙ I. ИЗД.

ИЛЛЮСТРИРОВАННЫЙ ЖУРНАЛЪ ДЛЯ ДѢТЕЙ ШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА

„ДѢТСКОЕ ЧТЕНІЕ“

съ приложеніемъ „Педагогическаго Листка“
 ДЛЯ РОДИТЕЛЕЙ И ВОСПИТАТЕЛЕЙ.

Въ 1895 году „ДѢТСКОЕ ЧТЕНІЕ“ вступило въ 27-й годъ своего существованія.

„ДѢТСКОЕ ЧТЕНІЕ“ одобрено Учебнымъ Комитетомъ Собственной Его Императорскаго Величества Канцеляріи по учрежденіямъ Императрицы Маріи, и Главнымъ Управленіемъ Военно-Учебныхъ Заведеній включено въ каталогъ книгъ для чтенія воспитанникамъ кадетскихъ корпусовъ; Учебнымъ Комитетомъ Министерства Народнаго Просвѣщенія одобрено для ученическихъ библиотекъ среднихъ учебныхъ заведеній, городскихъ и уѣздныхъ училищъ.

При журналѣ „ДѢТСКОЕ ЧТЕНІЕ“ издается „ПЕДАГОГИЧЕСКІЙ ЛИСТОКЪ“, выходящій четыре раза въ годъ отдѣльными книжками отъ 3 до 5 листовъ. Большая часть статей „ПЕДАГОГИЧЕСКАГО ЛИСТКА“ посвящается домашнему воспитанію, элементарному обученію и разработкѣ вопросовъ о чтеніи дѣтей. Въ „ПЕДАГОГИЧЕСКОМЪ ЛИСТКѢ“ помѣщается периодическій указатель дѣтской и учебной литературы, содержащій въ себѣ краткое описаніе и разборъ вновь выходящихъ книгъ для дѣтей, учебниковъ, руководствъ и пособій для родителей, воспитателей и учителей.

ПОДПИСНАЯ ЦѢНА НА ГОДЪ:

Безъ доставки въ Москвѣ	5 Р.		Съ доставкою и пересылкою во всѣ города Россіи	6 Р.		За границу	8 Р.
----------------------------	-------------	--	---	-------------	--	------------	-------------

На полгода—3 руб., на четверть года - 1 руб. 50 коп. Допускается разсрочка по третьямъ и полугодіямъ.

Подписка принимается въ конторѣ редакціи: (Москва, Тверская ул., д. Гиришмана, кв. 40), и во всѣхъ извѣстныхъ книжныхъ магазинахъ обѣихъ столицъ и главныхъ городовъ Россіи.

Издатель Я. В. Борисовъ.

Редакторъ П. В. Голышковскій.

„ჯეჯილი“

წელიწადი მკვლელობა

გამოდის 1894 წელსაც ორ თვეში ერთხელ იმავე პროგრამით, როგორათაც აქამიდს.

„ჯეჯილი“ დაიბეჭდება: მოთხრობანი, ლექსები, ზღაპრები, მოგზაურობის და შესანიშნავ-კაცთა ცხოვრების აღწერა, პოემები, მოკლე ამბები, სამეცნიერო წერილები, საბავშვო სათამაშოანი და სავარჯიშოანი, სამათემატიკო გამოცანები, იგავები, ანდაზები, გამოცანები, ნარევი, რებუსები და სიმღერები ნოტებით.

ჟურნალში მონაწილეობის მიღება ალგვითქვეს ყველა ჩვენში საუკეთესო მწერლებმა.

ჟურნალი „ჯეჯილი“ ტფილისში დატარებით ღირს—3 მან., ტფილისს გარშე გაგზავნით 4 მან.

ცალკე ნომრის ფასი ტფილისში არის 70 კაპ., ხოლო სხვა ქალაქებში—ქუთაისს ბათუმს და გორში,—75 კაპ.

ხელის მოწერა შეიძლება მხოლოდ წლით და ნახევარი წლით. ხელის მოწერა მიიღება:

1) ტფილისში — „წერა-კითხვის საზოგადოების“ კანცელარიაში (Дворцовая ул., д. Зем. Банка № 102), „ქართულ სახალხო სამკითხველოში და თვით „ჯეჯილის“ რედაქციაში (Большая Водовозная ул., д. № 22 Айвазова).

2) შუთაისში — ან. ბაქრაძესთან, დიმ. ბაქრაძის სახლში.

3) გორში — ზ. დავიძესთან.

4) ბათუმში — მ. ნკოლაძის სააგენტოში.

5) თელავში — მ. სისკარაშვილის აფთიაქში.

6) საჩხერეში — შარამან ჩხეიძესთან.

7) ბაქოში — მს. ამაშუკელთან.

8) შპირილაში — თ. ხუსკივაძესთან.

ფოსტის ადრესი: *Во Тифлисе, во редакцію грузинскаго дѣтскаго журнала „Джеджили“.*